PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST sreda 26. januarja 1949 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 21 (1111)

ZA ENOTNOST proti imperializmu

Objavljamo popolno besedilo pozdravnega govora, ki ga je izrekel predstavnik CK KP Tržaškega ozemlja tov. BORIS MRAK na nedeljski konferenci antifašističnih žena cone A na Proseku; o kateri smo v včerajšnji številki našega lista obširno poročali:

* * *

TOVARISICE!

Dovolite mi, da pozdravim vašo današnjo konferenco v imenu centralnega komiteja KP Tržaškega ozemlja in po vas vse italijanske in slovanske antifašistične žene našega ozemlja.

Če se ozremo na današnji krajevni in mednarodni politični položaj, če namreč pogledamo na položaj reakcionarnih sil in sil vojnohujskaškega imperializma ter na drugi strani sil demokracije in miru pri nas, lahko trdimo, da ima vaša konferenca veliko važnost, in da bodo naloge, ki jih bo nakazala našemu antifašističnemu gibanju žena, velike važnosti za uspešno borbo proti imperializmu.

V tem trenutku mislim, da je potrebno v prvi vrsti ugotoviti potrebo ustanovitve širše fronte, ki naj zajame vse one sile, ki so na tem ozemlju za obrambo miru in demokracije, kar konkretno tu pri nas pomeni vse tiste sile, ki so dejansko v prvi vrsti proti vsakemu vojnohujskaškemu revizionizmu in za obrambo mirovne pogodbe. Jasno je torej, da je v tej fronti predvsem potrebna enotnost tistih antifašističnih in doslednih italijanskih in slovanskih ljudskih sil, ki so pred povzročeno cepitvijo z uspehom vodile borbo proti načrtom tukajšnje reakcije in imperializma.

Naše antifašistično gibanje žena, ki izhaja iz antifašistične borbe in ki se je nato močno utrdilo v osvobodilni borbi in v borbi proti imperializmu za bratstvo tu živečih narodov in za osvoboditev delavskega razreda in vsega delovnega ljudstva, hrani v sebi živo in zelo važno silo v okviru našega antifašističnega in protiimperialističneka gibanja. Sledeč svojim borbenim tradicijam in boreč se proti vsem, ki bi hoteli te tradicije zanikati, bo to gibanje imelo važno funkcijo tudi v današnji borbi kakor tudi v bodočih borbah italijanskih in slovanskih delovnih množic našega ozemlja.

Angloameriška okupacijska uprava je pred meseci izdala ukaz, s katerim namerava organizirati volitve na področju A Tržaškega ozemlja. Glede tega je za nas važno ugotoviti razloge, ki so angloameriške okupatorje pripravili do tega koraka.

Glavni vzrok tega je v prvi vrsti dolga borba našega demokratičnega gibanja pod vodstvom komunistične partije, v kateri je, kakor vam je znano, aktivno sodeloval delavski razred in najširše ljudske množice mesta in dežele. Povsod in v vseh političnih, gospodarskih in socialnih temeljnih vprašanjih se je tako v tovarnah kakor na ulicah ter s stavkami, demonstracijami in velikimi manifestacijami razkrinkovalo samovoljno postopanje imperialistov. Med glavnimi zahtevami, ki jih je ljudsko gibanje postavljalo ob vsaki priliki, so bile ravno volitve. Prestiž protiljudske politike vojaške uprave je bil resno kompromitiran med našim prebivalstvom, kakor tudi na mednarodnem področju. Dejstvo, da je bila vojaška uprava prisiljena uvesti enostavno metodo imenovanja javnih upraviteljev od zgoraj, je pomenilo njeno šibkost, ki jo je reakcionarna in iredentistična propaganda zaman skušala na vse načine prikriti. Hkrati lahko trdimo, da, če je vojaška uprava izbrala ravno ta trenutek za razpis volitev in predvsem za vsilitev ukaza 345 glede organiziranja volitev, je to v veliki meri pripisati razcepu, ki je medtem nastal v tukajšnjem demokratičnem taboru. Vojaška uprava in njeni domači hlapci mislijo, da je prišel najugodnejši trenutek za odgovor na zahteve ljudstva glede volitev, in za to, da svoji upravi dà videz demokracije. Reakcija pozdravlja ukaz 345, ker misli, da si bo po njem zagotovila desettisoče glasov, ki naj bi prišli od množice elementov, ki so se naselili v Trstu po 10. juniju 1940, katerim daje omenjeni ukaz volivno pravico v nasprotju z duhom in določbami mirovne pogodbe.

Kaj naj iz tega sklepamo?

Prvič: vojaška uprava je hotela izrabiti razdvojenost v demokratičnem taboru, da vsili ukaz 345.

Drugič: da nameravajo sovražniki delavcev ter italijanskih in slovanskih širokih demokratičnih množic do kraja izkoristiti položaj v demokratičnem taboru, da ustoličijo svoje sedanje hlapce na vodilna mesta javne uprave in dajo temu ustoličenju videz zakonitosti.

Mislim, da je v zvezi s tem političnim položajem za tukajšnje demokratično ljudsko gibanje kakor tudi za antifašistično gibanje italijanskih in slovanskih žena kot sestavni del tega gibanja neobhodno potrebno ,da se rešijo sledeča vprašanja:

1. Obsoditi ukaz ZVU št. 345, s katerim se hoče preprečiti svobodno izražanje volje demokratične večine tržaškega prebivalstva, ter nadaljevati borbo za izdanje ukaza za volitve, ki naj bo sestavljen v duhu mirovne pogodbe.

2. Pripraviti ljudske sile, antifašistično demokratično gibanje na volitve in iti v ta namen po poti enotnosti demokratičnih sil ter na ta način razbiti načrte imperializma in tukajšnje reakcije.

3. Mobilizirati in organizirati vse najaktivnejše sile našega gibanja, da se omogoči v našem demokratičnem gibanju zmaga načela enotnosti italijanskih in slovanskih delovnih množic mesta in dežele za aktivno, konkretno borbo proti vojnohujskaškemu in revizionističnemu imperializmu. Za dosego te enotnosti nas ne sme ovirati različno mnenje glede resolucije Informacijskega urada o položaju v KPJ, ker je glavni temelj in osnovno načelo enotnosti ljudskih množic ter italijanskih in slovanskih delovnih množic stvarna, dejanska, resnična borba proti vojnohujskaškemu imperializmu in reakciji, in to v interesu naših delovnih množic, kakor tudi v interesu svetovne protiimperialistične fronte.

Z vidika rešitve teh nalog za naše ljudsko antifašistično gibanje zavzema vaša današnja konferenca neposredno in konkretno važnost, in njeni sklepi bodo morali najti ugoden odmev ne samo med ženskimi antifašističnimi množicami pač pa tudi v vsem demokratičnem antifašističnem gibanju, kar bo potrdilo pravilnost poziva k enotnosti, ki ga je naš centralni komite KP Tržaškega ozemlja izdal na vse italijanske in slovanske delovne množice našega mesta.

Nemogoča so pogajanja z vojnimi zločinci

Nankinške vojne sile morajo pred pogajanji kapitulirati - Nakane Washingtona, da bi v bodoči koalicijski vladi tvorili nekomunisti opozicijo komunistom - Predstraže demokratične vojske v neposredni bližini Nankinga

SANGHAJ, 25. — Kot poroča agencija Reuter, je radio Severnega Sensija objavil, da so komunisti pripravljeni pogajati se za mir z nacionalisti. Radio dostavlja, da bo določen kraj, kjer naj se pogajanja vršijo, šele po popolni osvoboditvi Pekinga, da med nacionalističnimi delegati za pogajanja ne sme biti Peng Cao Ksjen, ker je ta preveč povezan z desnimi ekstremisti v kuomintangu. Agencija France Presse pa javlja, da je bilo v radijskem poročilu rečeno, da so komunisti pripravljeni pogajati se z Nankingom samo v primeru, da v Nankingu že pred pogajanji sprejmejo osem pogojev, ki jih je postavil Mao Ce Tung, in pa po kapitulaciji vseh nacionalističnih sil.

Kot je znano, je nankinška vlada prav za prav že sprejela omenjenih osem pogojev, vendar kaže, da pri tem ni mislila resno. Eden izmed pogojev namreč postavlja zahtevo, da se kaznujejo vojni zločinci, katerih seznam je bil objavljen. Med prvimi na tem seznamu pa je prav sedanji predsednik Lingčungjen.

Proglas, ki ga je podpisalo 55 vidnejših osebnosti v Hong Kongu, poziva javno mnenje na budnost pred protirevolucionarji, ki bi se ob sedanjem času lahko vrinili na polje demokracije. Listi enotne fronte pa napadajo hinavsko ofenzivo miru, inspirirano po Čangkajšku in ameriških imperialistih, ter pozivajo k opreznosti proti nakanam Washingtona, da bi se ustvarila v enotni fronti opozicija, tako da bi se postavili nekomunisti proti komunistom. V dobro poučenih krogih v Hong Kongu so mnenja, da so poskusi Licungjena, da bi napravil vlado sprejemljivo tudi komunistom, obsojeni na gotov neuspeh. Tudi njegova amnestija za politične jetnike ter njegovo «reformistično gibanje» je prišlo prepozno, kajti kaže, da na Kitajskem že nihče več ne jemlje resno reform, ki jih uvajajo v Nankingu.

Glavni tajnik demokratične lege, univerzitetni profesor Tungsun, je včeraj odpotoval na osvobojeno kitajsko ozemlje, da bi prisostvoval pripravljalnemu zasedanju novega političnega posvetovalnega sveta. Ta svet, ki se je sestal na pobudo komunistične partije, da bi razpravljal o ustanovitvi koalicijske vlade, iz katere bi bili izključeni člani nacionalistične vlade iz Nankinga, in ki bi bila sestavljena iz predstavnikov vseh strank, nasprotnih sedanjemu režimu, bo imel prvo uradno zasedanje v Pekingu.

Vojaške oblasti nankinške vlade priznavajo, da so prednje straže osvobodilne vojske, napredujoč ob železnici Tiencin-Pukeu (Pukeu je predmestje Nankinga na severnem bregu reke Jangce), dosegle danes neko točko, ki je oddaljena samo kakih 20 km od Uukeua. Pozneje je neki vojaški glasnik potrdil, da je bilo izdano povelje za evakuacijo vseh točk na severnem bregu Jangceja. Dodal je še, da bodo nacionalisti južni breg reke branili «za vsako ceno», če v bližnjih dneh ne pride do premirja.

Agencija Nova Kitajska obvešča, da je bilo po osvoboditvi Tiencina in Pekinga odkrito mnogo vojnih zločinov, ki so jih zagrešile Čangkajškove čete na ukaz vrhovnega poveljnika kuomintangovih čet v Severni Kitajski generala Tutsoyija. Ta je ukazal do tal porušiti številne vasi v pokrajinah osvobojene Kitajske, s čimer je povzročil bedo deset tisočev malih kmetov in poljedelskih delavcev. Tisti civilisti, ki niso takoj izvršili povelj kuomintangovih čet, ali pa ki so bili osumljeni, da «ogrožajo javno varnost», so bili postreljeni brez procesa.

TOVARIŠ IVAN REGENT

prvoborec za pravice tržaškega delovnega ljudstva, član CK KPJ, CK KPS, minister za delo LRS.

Gospodarsko sodelovanje

med ZSSR, Poljsko, ČSR, Bolgarijo, Romunijo in Madžarsko

Na konferenci v Moskvi so ustanovili svet za vzajemno gospodarsko pomoč med omenjenimi državami

VARŠAVA, 25. — Agencija PAP poroča, da se je na konferenci, ki so se je v Moskvi udeležili predstavniki Sovjetske zveze, Bolgarije, ČSR, Poljske, Romunije in Madžarske, ustanovil svet za vzajemno gospodarsko pomoč, ki ga sestavljajo udeleženci te konference. Agencija pripominja, da gre za organizem, v katerega lahko vstopijo vse države, ki bodo spoštovale načelo vzajemne gospodarske pomoči in ki želijo izboljšati medsebojno gospodarsko sodelovanje. Svet se bo sestajal periodično vsakikrat v eni od držav, ki so članice. Predsedoval bo predstavnik države, v kateri se bo svet sestal.

V svetu bodo zastopane vse države enako. Namen sveta je omogočiti izmenjavo gospodarskih izkušenj, zajamčiti tehnično pomoč in omogočiti vzajemno pomoč v oskrbi, industrijskih napravah, surovinah in pri uporabi strojev.

Agencija Tass poudarja v svojem poročilu, s katerim javlja ustanovitev sveta, da so vlade ZDA, Velike Britanije in nekatere druge vlade gospodarsko bojkotirale Sovjetsko zvezo in države ljudske demokracije, ki niso sprejele pogojev Marshallovega načrta.

Vsi praški listi objavljajo danes z velikim poudarkom in brez komentarjev poročilo o ustanovitvi tega sveta.

«Rude pravo» poudarja, da v ta svet lahko pristopi vsaka evropska država, ki se strinja z njegovimi načeli.

II. KONGRES LJUDSKE FRONTE HRVATSKE

Doprinos ljudske fronte v graditvi socializma v FLRJ

Skupna proizvodnja bo na bazi 100 za 1948, leto narastla v 1949. letu na 125, industrijska na 135, kmetijska na 108, gozdna pa na 162

ZAGREB, 25. — V nedeljo se je začel drugi kongres Ljudske fronte Hrvatske. Po uvodnih besedah predsednika Vladimirja Nazorja je v imenu izvršilnega odbora Ljudske fronte Jugoslavije pozdravil kongres Svetozar Vukmanovič-Tempo. Nato je o političnem delu Ljudske fronte Hrvatske poročal Marko Belinič, ki je med drugim izjavil:

Letos so pred delovnimi ljudmi naše države, pred Ljudsko fronto velike naloge. Skupna proizvodnja (republiška in lokalna) mora na bazi 100 za 1948. leto narasti v 1949. letu na 125, industrijska na 135, kmetijska na 108, gozdna pa na 162.

Za melioracijo Lonjskega polja in prekop Sisak-Zagreb je določenih v zveznem proračunu 1100 milijonov dinarjev.

Letos se bo mnogo bolj kakor se je prejšnja leta skrbelo za zgraditev stanovanj. Podjetja zveznega pomena bodo zgradila stanovanjskih poslopij za 1330 milijonov din, republiških investicij pa bo v ta namen nad 1000 milijonov din.

Letos bodo investicije za industrijo zveznega in republiškega pomena znašale okoli 9.770 milijonov din. Za izvršitev teh nalog bo potrebnih mnogo novih kadrov. Samo v republiškem sektorju gospodarstva bo potrebnih nad 68.000 novih delovnih moči, 19.000 novih kvalificiranih in 18.000 novih pol kvalificiranih delavcev.

Ko je govoril o pospeševanju kmečkih obdelovalnih zadrug in zadružništva sploh, je Marko Belinič naglasil, da se je število kmečkih obdelovalnih zadrug po prvem kongresu povečalo od 58 na 312, število kmečkih gospodarstev pa za šestkrat.

Frontne organizacije so izdatno podpirale kulturno-prosvetno delo. Že ob koncu 1947. leta je bilo na Hrvatskem 8600 bralnih krožkov z 95.000 člani, 1948. leta pa s 140.000 člani. Skoro pri vseh okrajnih in mestnih odborih Fronte so bili ustanovljeni okrajni in mestni aktivi predavateljev. Poleg tega je v Hrvatski 141 ljudskih vseučilišč. Aktivi predavateljev in ta vseučilišča so v šolskem letu 1947-48 priredila 29.706 predavanj, ki jim je prisostvovalo okoli 2,500.000 slušateljev.

Po nepopolnih podatkih je imela Ljudska fronta Hrvatske ob koncu 1946. leta 796.683 članov, ob koncu 1947. leta 995.450 članov, po volitvah 1948. leta pa 1.930.129 članov, to se pravi, da je bilo povprečno vpisanih v Ljudsko fronto 86% volivcev.

V zadnjih nekaj mesecih se je v Fronto vpisalo skoro milijon članov.

Letos bo končana zgraditev 1178 zadružnih domov. Pomembno obveznost v pospeševanju kmetijskega zadružništva pomeni plan, da se osnuje do 2000 odborov za skupno obdelovanje zemlje, ki bi obsegali nad 20.000 gospodarstev.

Za podaljšanje roka vpogleda v volivne imenike

ZAVEZNIŠKI VOJAŠKI UPRAVI, TRST

Ljudski volivni odbor za SKOFIJE I. zahteva, da se poveča število krajev, kjer so na razpolago volivni imeniki, da se podaljša rok za vpogled v imenike najmanj na 30 dni in da se dà volivnim upravičencem možnost vpogleda tudi po končanem roku.

* * *

Ljudski volivni odbor ROJAN - GRETA zahteva, da ZVU podaljša rok za vpogled v volivne imenike in da se volivni imeniki stavijo javnosti na vpogled v vseh mestnih okrajih, da se prebivalstvu olajša kontrola.

* * *

Ljudski volivni odbor za SEKTOR MAGDALENA protestira proti ukazu št. 345 in zahteva podaljšanje roka za vpogled v volivne imenike na 30 dni.

Na smrt obsojeni vohun čigar mreže so segale v Trst in Gorico

LJUBLJANA, 25. (Tanjug) — V Ljubljani se je končal proces proti skupini saboterjev in vohunov, ki so po naročilu agentov tuje vohunske službe poskušali ovirati gospodarski razvoj Jugoslavije. Na čelu te skupine je bil arhitekt Anton Bokal. Ko je bilo odkrito njegovo sabotažno delovanje, je Bokal v preteklem septembru pobegnil v inozemstvo, kjer je stopil v stik s tujimi vohuni, katerim je dobavljal lažna poročila o položaju v Jugoslaviji. Kmalu nato se je vrnil v Jugoslavijo, kjer je bil aretiran. Med procesom je povedal, da se je v Trstu in Gorici hranil v restavracijah, katere obiskujejo katoliški krogi in da je prejel denar za informacije o Litostroju in drugih industrijskih podjetjih. Bokal je bil obsojen na smrt, ostali člani skupine pa na različne zaporne kazni.

Kravčenkov roman velika sleparija

PARIZ, 25. — Včeraj se je v Parizu začel proces, ki ga je ruski izdajalec Kravčenko začel proti ravnatelju lista «Lettres Francaises» Claude Morganu ter proti uredniku lista «Ce soir» Andre Wurmserju.

Kravčenko je na dolgo in široko ponavljal, kar je napisal v svoji knjigi «Izbral sem svobodo» in zatrjeval, da vse odgovarja resnici.

Claude Morgan je poudaril, da je bil list ustanovljen za časa nemške okupacije in njegovega ravnatelja Decourta so Nemci ustrelili. «Ostali smo zvesti takratnemu idealu, ki je bil boriti se proti sovražnikom Francije», je izjavil Morgan.

Popoldne je govoril Andre Wurmser, ki je izjavil: «Kravčenkov roman je velika sleparija. Resnica je v tem, da so se prvi izvlečki njegove knjige pojavili leta 1917 ob začetku ruske revolucije». Hotel je s tem poudariti, da je Kravčenkova knjiga le člen v verigi vseh dosedanjih napadov na sovjetski režim. Zaključil je z besedami: «Če bi moral zopet napisati svoj članek, se temu ne bi odpovedal».

Volivci! Volivke!

Izkoristite današnji dan za kontrolo volivnih imenikov!

Danes je zadnji dan vpogleda v volivne imenike, ker danes poteče 10 dni, odkar so izloženi ti imeniki volivcem in volivkam na vpogled, ker kljub neprestanim zahtevam volivnih upravičencev, vojaška uprava roka še vedno ni podaljšala.

Volivni upravičenci!

Izkoristite ta skopo odmerjeni čas in kontrolirajte, če so vaša imena vpisana v volivnem imeniku in če so osebni podatki točni!

Reklamirajte proti opustitvi vpisa in zahtevajte popravek netočno vpisanih podatkov!

Po dosedanjih rezultatih pregledovanja volivnih imenikov smo ugotovili, da nešteti volivni upravičenci zlasti slovenske narodnosti popolnoma neupravičeno niso vneseni v volivne imenike Prav tako je bilo ugotovljeno, da je velik odstotek napačnih in netočnih osebnih podatkov. Napačni ali netočni so zlasti podatki glede rojstva, pa tudi glede očetovstva in materinstva so ugotovljene pomanjkljivosti. Priimki slovanskega porekla so v neštetih primerih popačeni. Zamenjena so črke n. pr. «z» namesto «c», «ch» namesto «č», «c» namesto «k». Mnogi priimki pa so čisto predrugačeni kot n. pr. SAMEC namesto SEMEC itd.

Ker bo kontrola pri glasovanju prav gotovo stroga, bo že najmanjša neskladnost in netočnost podatkov v volivnem imeniku volivnemu upravičencu lahko odvzela pravico glasovanja, zlasti če bo volivna komisija na vo lišču iskala «dlako v jajcu».

Zaradi že neštetokrat omenjenih, dobro znanih razlogov, bi morala vojaška uprava tudi zaradi tega, ker merodajni organi že pri sestavi imenikov niso dovolj pazili na točnost osebnih podatkov, vsaj sedaj podaljšati rok vpogleda v volivne imenike na 30 dni, kakor smo že ponovno zahtevali. Na ta način bi bilo vsakemu volivnemu upravičencu omogočeno vse podatke strogo kontrolirati in si tako zagotoviti pravico do glasovanja.

Zahtevamo ponovno tudi povečanje števila sedežev, na katerih so volivni imeniki razgrnjeni javnosti na vpogled. Zlasti pa zahtevamo, da se za okoliške vasi Križ, Prosek, Kontovel, Občine, Bane, Trebče, Padriče, Gropada in Bazovica razgrnejo volivni imeniki na takšnih sedežih, ki bodo lahko in hitro dostopni našim okoliščanom, ker se je izkazalo, da je prihajanje v mesto samo zaradi tega zelo zamudno!

* * *

Glede teh zahtev smo prejeli včeraj iz BAZOVICE resolucijo, ki jo je podpisalo 185 VASCANOV, volivnih upravičencev in upravičenk, v kateri zahtevajo, da se rok vpogleda v imenike podaljša na 30 dni, da se poveča število sedežev, zlasti pa da se volivni imeniki izložijo na vpogled v OKOLIŠKIH NASELJIH TRŽAŠKE OBČINE!

Tovarišu Regentu na mnoga leta!

Ob njegovi 65-letnici

Te dni praznuje naš tržaški rojak, priznani borec za stvar delavskega razreda, član centralnega komiteja KPJ in član politbiroja CK KPS, tov. Ivan Regent 65. obletnico svojega rojstva. Njegova življenjska pot je najtesneje povezana z revolucionarnim gibanjem v Sloveniji, posebno pa še z revolucionarnim gibanjem v Slovenski Primorski. Rodil se je 1884. leta na Kontuvelu pri Trstu kot sin pristaniškega delavca. Zaradi težkih gmotnih razmer si je že s 13 leti moral začeti sam služiti kruh. Že prva mladostna leta je marljivo študiral in je bil že v tej dobi znan po svoji napredni miselnosti in revolucionarnosti. Kot 18-letni delavec je postal član Jugoslovanske socialdemokratske stranke in v njej aktivno delal. Leta 1905 je v Trstu ustanovil «Ljudski oder», slovensko ljudsko univerzo, ki so jo pozneje uničili fašisti. Leta 1908 je ustanovil «Delavski list», glasilo primorskih socialistov, 1919. leta pa socialistični list «Delo». Leta 1914. je bil izvoljen za predsednika JSDS. V tem času je bil tov. Ivan Regent sodelovalec in osebni prijatelj pisatelja Ivana Cankarja in protifašističnega borca Ivana Srebrniča.

Pot, ki jo je pričel tov. Ivan Regent že v svoji mladosti, je pot vsega njegovega življenja in dela. To je pot borbe za pravice izkoriščanih. Po prvi svetovni vojni je tov. Regent vodil v Trstu in v vsej Julijski Krajini odločno borbo proti naraščajočemu terorju. Leta 1919. je bil izvoljen v centralni odbor Italijanske socialistične stranke in je sodeloval v boju za ustanovitev KPI. Leta 1920. je bil na komunistični listi izvoljen za mestnega svetnika tržaške občine. Ker so ga fašisti zaradi njegove revolucionarnosti in odločne borbe proti fašizmu stalno preganjali in zapirali, se je leta 1927. moral izseliti v Ljubljano, kjer je sodeloval pri komunističnem listu «Enotnost», organiziral protifašistično agitacijo v Julijski Krajini in napisal brošuro o fašističnem terorju v Julijski Krajini. Leta 1929. je na poziv KPI odšel v Pariz, od koder je bil pregnan v Belgijo, leta 1930. pa je bil kot zastopnik KPI poslan v Moskvo v sekretariat Rdeče pomoči.

Od tu je tov. Regent nadaljeval svoje delo za pravice proletariata in vsega delovnega ljudstva. V začetku leta 1933. je prevzel vodstvo jugoslovanskih prevodov marksistično-leninistične literature pri «Založbi literature v inozemskih jezikih» v Moskvi. Pisal je članke v razne slovenske in italijanske časopise ter preko italijanske oddaje moskovskega radia v slovenščini pozival slovensko in italijansko ljudstvo Julijske Krajine na borbo proti fašizmu. 1941. leta je prevzel vodstvo slovenske oddaje moskovskega radia in bil v jeseni istega leta izbran v Vseslovanski komite, kamor je bil ponovno izvoljen na Slovanskem kongresu leta 1946. v Beogradu.

V začetku leta 1945. se je tov Ivan Regent vrnil iz Sovjetske zveze z drugo tankovsko brigado v Beograd in nato marca meseca prišel na osvobojeno ozemlje v Črnomelj. Od tu se je z osvoboditeljico Trsta IV. armijo JA vrnil v osvobojeni Trst, kjer je kot priljubljen protifašistični borec pomagal utrjevati bratstvo med slovenskim in italijanskim ljudstvom. Izvoljen je bil v izvršilni odbor Slovansko-italijanske antifašistične unije in MOS za Trst ter se pod anglo-ameriško okupacijo v prvih vrstah boril za resnično demokracijo in svobodo Trsta ter Julijske Krajine. Leta 1947. je postal minister za komunalne zadeve v vladi LRS, sedaj pa upravlja posle ministra za delo v vladi LRS. Kot predan borec za stvar delavskega razreda je bil na V. kongresu KPJ izvoljen za člana centralnega komiteja KPJ, na II. kongresu KPS pa je bil tov. Regent izvoljen za člana Politbiroja CK KPS.

«Primorski dnevnik» kliče zaslužnemu borcu za pravice tržaškega delovnega ljudstva in graditelju socializma *na mnoga leta!*

Taft-Hartleyev zakon odpravljen

WASHINGTON, 25. — Na predlog demokratičnega senatorja Clauda Peppera se je komisija za delo v senatu izrekla za odpravo Taft-Hartleyjevega zakona.

NACIONALNO VPRAŠANJE in tržaško demokratično gibanje

I

Vedno večje zanimanje tukajšnjega demokratičnega gibanja za probleme v zvezi z nacionalnim vprašanjem kot sestavnim delom revolucionarnega gibanja je povzročilo precejšnjo polemiko, čeprav le posredno, ki zahteva globe pojasnitve te strani naše borbe. Politična borba, ki se vrši v okviru tržaškega demokratičnega gibanja ima svojo naravno in neizbežno dopolnitev v ideološki borbi zlasti glede problemov, brez katerih rešitve si ne moremo zamisliti nikakršno razjasnitev stališč in torej tudi ne premagovanja sedanjega položaja. Bolj kot kjer koli drugod, je za demokratično gibanje življenjske važnosti prav pri nas, zaradi narodnostno mešanega značaja področja, jasno, revolucionarno razumevanje nacionalnega vprašanja. Zaradi tega bomo poskušali razložiti v zvezi z našo situacijo — čeprav ne mislimo, da bomo s tem povedali vse — načela, ki bi morala biti temelj pravilnemu odnosu, ki mora obstajati med tukajšnjim demokratičnim gibanjem in slovenskim nacionalnim gibanjem kot njegovim sestavnim delom.

Kako se postavlja nacionalno vprašanje

Predusem moramo poudariti, da je nacionalno vprašanje kakor vsa druga vprašanja doživelo vrsto preobrazb in se pojavljalo na različen način v toku zgodovinskega razvoja ne samo glede njegove obsežnosti temveč tudi zaradi njegove notranje vsebine. Leninizem, zmagovita Oktobrska revolucija so korenito spremenili važnost in vsebino nacionalnega vprašanja ter ga izpremenili iz elementa meščanske demokratične revolucije v element proleterske socialistične revolucije. Zaslugo za pravilno tolmačenje značaja in važnosti nacionalnega vprašanja v zvezi s splošnim problemom demokratičnega in proleterskega revolucionarnega gibanja imajo ruski boljševiki, ki so — posebno z deli Stalina — izdelali teorijo nacionalnega vprašanja do njegovih krajnih konsekvenc.

Transformacija, ki jo je doživelo nacionalno vprašanje v toku zgodovinskega razvoja, ima svoj izraz tudi v postavljanju tega vprašanja s strani ruskih marksistov pred in po Oktobrski revoluciji. Pred Oktobrsko revolucijo so smatrali nacionalno vprašanje za sestavni del splošnega demokratičnega gibanja, po Oktobrski revoluciji pa se je nacionalno vprašanje izpremenilo v sestavni del proletarske revolucije. Konkreten način reševanja določenih problemov, ki se tičejo nacionalnega vprašanja — stoječ vedno na stališču, da je ono sestavni del proletarske revolucije — je vezan na splošne pogoje kraja in gibanja, predvsem pa na splošne interese proletarske revolucije. Ne obstaja neka splošna formula, neki vzor, s pomočjo katerega bi mogli razni problemi v različnih krajih glede nacionalnega vprašanja najti identično konkretno rešitev.

Glede bistva nacionalnega vprašanja lahko pogledamo, kaj pravi o tem tovariš Stalin v svojem govoru naslovljenem jugoslovanski komisiji izvršilnega odbora Komunistične internacionale 30. marca 1925. Stalin pravi:

«Mnenja sem, da si Simič glede vsega tega ni še popolnoma na jasnem: Od tod njegov poskus, da bi spravil narodno vprašanje na ustavni teren t. j., da bi se smatralo kot vprašanje reforme.

Iz te napake izhaja njegova druga napaka, ki je v tem, da noče gledati na narodno vprašanje kot na bistveno kmečko vprašanje. Ne agrarno, marveč kmečko, kajti to sta dve različni stvari. Docela pravilno je, da narodnega vprašanja ne smemo identificirati s kmečkim vprašanjem, ker vsebuje narodno vprašanje poleg kmečkega vprašanja še vprašanje narodne kulture, narodne države itd. Nedvomno pa je tudi, to, da je kmečko vprašanje vendarle tisto, ki tvori osnovo narodnega vprašanja, njegovo notranje bistvo. To nam tudi pojasnjuje dejstvo, da so kmečke množice glavna armada narodnega gibanja, da brez kmečke armade ni in ne more biti krepkega narodnega gibanja. Prav to imajo pred očmi, kadar trdijo, da je narodno vprašanje v bistvu kmečko vprašanje».

V nekem odgovoru, ki je temu sledil pod naslovom ob priliki Simičevega članka — 1925 — se razen tega precizira še bolj obširno sledeča misel: «V čem je bistvo narodnega vprašanja sedaj, ko se je narodno vprašanje iz lokalnega - notranje državnega vprašanja pretvorilo v svetovno vprašanje, v vprašanje boja kolonij in odvisnih narodov zoper imperializem? Bistvo narodnega vprašanja je sedaj boj ljudskih množic kolonij in odvisnih narodov zoper finančno izkoriščanje, zoper politično zasužnjevanje in kulturno tlačenje teh kolonij in narodov po imperialistični buržoaziji vladajoče narodnosti».

Razen tega pravi Stalin v «Pravdi» 7. novembra 1923:

«Prej smo že rekli, da v zatiranih narodnostih tvorijo kmetje in mali mestni delovni ljudje devet desetin prebivalstva. Toda v tem ni še vsa vsebina pojma «zatirana narodnost». Zatirane narodnosti niso zatirane le kot kmetje in mestni delovni ljudje, marveč tudi kot narodnosti t. j. kot delovno ljudstvo določene države, določenega jezika, določene kulture, olike in navi ter določenih običajev. Ni mogoče, da ne bo dvojni pritisk jarma revolucioniral delovne množice zatiranih narodov, zoper kapitalizem».

V «Pravdi» 31. maja 1924. tovariš Stalin pravi:

«Od tod nujna potreba, da bi proletariat podprl, da bi odločno in aktivno podprl narodnoosvobodilna gibanja zatiranih in odvisnih narodov.

To seveda ne pomeni, da mora podpirati proletariat vsako narodno gibanje, povsod in vsikdar, v vseh posameznih konkretnih primerih. Gre za podporo takih narodnih gibanj, ki so naperjena na oslabitev, na strmoglavljenje imperializma, ne pa na njegovo okrepitev in ohranitev. So primeri, ko prihajajo narodna gibanja posameznih zatiranih dežel navzkriž z interesi razvoja proletarskega gibanja. Samo po sebi se razume, da ne more biti v takih primerih niti govora o podpori. Vprašanje o pravicah narodov ni izolirano vprašanje, ni vprašanje samo zase, marveč je del splošnega vprašanja proletarske revolucije, ki je podrejeno celoti in se mora zato gledati nanj s stališča celote».

S pomočjo gornjih citatov iz člankov in govorov tovariša Stalina — da se omejimo samo na to z ozirom na dejstvo da bi pri Leninu našli prav toliko važnega materiala o tem vprašanju — si lahko ustvarimo celotno idejo o tem kako morajo komunisti razpravljati o nacionalnem vprašanju, kakšne spremembe je to vprašanje doživelo, kakšno važnost ima v splošnem okviru socialističnega svetovnega gibanja.

Posebno važnost pa ima vedno pri tem dejstvo konkretne in revolucionarne vsebine ter značaja, ki so ga dali ruski boljševiki pri reševanju raznih problemov tisočih se nacionalnega vprašanja, problemov, ki so predstavljeni v ogromnem delu graditve Sovjetske zveze od Oktobrske revolucije do danes v okviru komunistične internacionale. Osnovni problem samoodločbe, odločne in aktivne podpore proletariata narodno osvobodilnemu gibanju zatiranih in odvisnih narodov, izbija vedno v prvo vrsto pri postavljanju ,ki so ga dali ruski boljševiki nacionalnemu vprašanju. V vseh storjenih sklepih opažamo naprestano skrb za razkrinkavanje raznih teženj, ki pod krinko internacionalizma največkrat zmanjšujejo nacionalne zahteve predvsem glede kulturnih zahtev v resnici pa so izpreminjale narodno vprašanje iz močnega orožja proletarske revolucije v orodje nacionalizma in reakcije. Hkrati pa postane jasen napor za vsak posamezen problem in dobe dajanja stvarne vsebine internacionalizmu, razrednemu bistvu nacionalnega vprašanja.

Vzrok zaradi katerega ima nacionalno vprašanje odločilno važnost, lahko rečemo usodno, kot del splošnejšega vprašanja osamosvojitve proletariata, pa leži v dejstvu, da je «nacionalno vprašanje izpremenjeno iz posebnega in notranjega vprašanja posamezne države v splošno in mednarodno vprašanje v svetovnem problemu osvoboditve zatiranih narodov izpod jarma imperializma zatiranih narodov odvisnih držav in kolonij». Iz dejstva, da «ako je borba za srednje sloje vladajoče narodnosti v vprašanju bila borba za takojšnje rezerve kapitala, se borba za osvoboditev zatiranih narodnosti ni mogla spremeniti v borbo za dosego daljnjih, bolj globokih rezerv kapitala, v borbo za osvoboditev kolonialnih in polkolonialnih narodov izpod jarma kapitala».

Prav iz teh razlogov, zaradi odločilne važnosti, ki jo zavzema borba za daljnje pridobitve, bolj globoke rezerve kapitala, smatrajo marksisti, da ima nacionalno vprašanje odločilno važnost, če že ne naravnost usodno, v splošnem okviru svetovnega socialističnega gibanja.

(Nadaljevanje sledi)

TRŽAŠKI DNEVNIK

Referat tov. Nilde Scamperle na nedeljski konferenci ASIZZ

Zmagali in zmagovali bomo v čvrsti povezanosti Slovencev in Italijanov v enotni ljudski fronti

TOVARISICE!

Povrnila bi se rada na pomen volitev v administrativne organe, ki je bil prikazan že v referatu tovarišice Reschitz Alme. Ker so priprave na volitve sedaj neposredno pred nami, se mi zdi potrebno, da se dotaknem še nekaterih vprašanj v zvezi z njimi.

Anglo-ameriška vojaška uprava, ki je na našem ozemlju predstavnik imperialističnih sil, in domača reakcija hočejo s temi volitvami še bolj okrepiti svoj položaj in se čvrsto zasidrati v javni upravi. Tam so zasidrani tudi danes, a ker so bila vsa mesta dekretirana, jim je nemogoče govoriti o kakršni koli demokraciji. Volitve jim bodo dale to možnost. Po volitvah se bodo lahko anglo-ameriški imperialisti pokazali pred zunanjim svetom kot velikodušni demokrati, ki so dali tržaškemu ljudstvu vse pravice, da si je na najbolj demokratičen način izvolilo svoje upravne organe.

Kakšen je tisti demokratičen način, kakšne naj bodo te volitve in komu naj služijo, pa nam kažejo že danes njihove priprave. Ponovno se moram povrniti k temu, kar je bilo rečeno že v govoru. Zaman je naše ljudstvo zahtevalo poprej od anglo-ameriške vojne uprave razpis volitev. Volitve jim niso šle v račun, zato so bili gluhi zanje. Bali so se demokratičnih sil. Strah jim je lezel v kosti pred močjo našega demokratičnega gibanja.

Človeku, ki naših razmer ne pozna, bi se čudno zdelo, kako da so se naenkrat tako omehčali, da so pričeli s pripravami za volitve. Nekaj je moglo priti, kar jih je pripravilo do tega, da so pristopili k temu, čemur so se prej trdovratno upirali. Težnje demokratičnega ljudstva in želja, da bi tem težnjam ustregli, jih ni pripravila do tega, ker to ni v načelu imperialistične politike in tudi mi sami iz izkušenj, ki jih imamo z njimi, najbolje vemo, da to ni tako.

Prišlo je nekaj drugega. Prišlo je to, da jim po njihovem mnenju demokratično antifašistično gibanje naenkrat ni več tako nevarno kot jim je bilo poprej. In prav Vidalijeva politika je bila vzrok, da so imperialisti napravili prve korake k pripravam za volitve.

Mi volitev nikakor ne odklanjamo. Ravno nasprotno, toda morale bi biti take, da bi tržaškemu ljudstvu priborile vse tiste pravice, ki so mu zapisane v mirovni pogodbi katere so mu porok za napredek in miren razvoj.

Že same priprave na volitve dokazujejo, da je storjeno vse, da bi se demokratične antifašistične sile ne uveljavile.

Kar začnimo pri zloglasni odredbi 345 in poglejmo, kdo vse ima pravico biti vpisan v volilni imenik? Imajo jo lahko esuli in vsi pritepenci, a domačini, ki so bili tu rojeni in ki so tu živeli, dokler jih fašizem ni izgnal z domačih tal, te pravice nimajo. Že pri tem se kaže vsa demokracija volitev, ki naj bi bile demokratične.

Koliko bo demokratičnosti v njih, nam govori dejstvo, da so volivni imeniki ljudstvu na vpogled samo deset dni, in sicer samo na štirih mestih, kar je po računu, ki si ga lahko same napravimo, praktično nemogoče, da bi se v tem času vsak volivni upravičenec prepričal, ali je v volivnem imeniku, ali ni. Čeprav odredba daje ljudem možnost, da se prepričajo, ali so ali niso v volivnem imeniku, da lahko reklamirajo proti onim, ki so v volivnem spisku, a bi ne smeli biti, jim istočasno tudi to možnost jemlje, ker je v tako kratkem roku neizvedljivo. Pri tem moramo pomisliti na listine, ki jih je treba predložiti, kar zahteva tudi čas. Za reklamacije onih, ki bi ne smeli biti v volivnem imeniku, pa je stvar še bolj zamotana. Če oblast ne bo ugodila našim zahtevam in podaljšala roka za vpogled v volivne imenike, si lahko mislimo, kolikšno bo število onih, ki se bodo volitev udeležili, ne da bi imeli pravico. Volivni odbori Slovensko-italijanske ljudske fronte, ki jih imamo po vaseh, imajo zato nad vse važno funkcijo in odgovorno delo. Dolžnost nas vseh pa je, da jih pri tem delu podpremo z vsemi svojimi močmi. Volitve so stvar nas vseh. Odločujoče bodo posegle v vse naše življenje, tudi v življenje naše družine. Prav zaradi tega moramo pravilno gledati nanje in pravilno pristopati k njim. Zavedati se moramo svoje odgovornosti in dolžnosti pred ljudstvom. S svojim pravilnim pojmovanjem in delom moramo pomagati, da se bodo z volitvami ojačale demokratične antifašistične sile na našem ozemlju in da bodo reakciji onemogočene njene nakane.

Ugotovile smo, da tako anglo-ameriški imperialisti, kot domača reakcija, polagajo vse svoje upe na razdvojenost demokratičnih antifašističnih sil. Mi jim moramo te upe porušiti. Z borbo za enotnost, z našim enotnim nastopom bomo to lahko dosegli. Pomislimo, kaj vse nam je uspelo v preteklosti, ko smo enotni klubovali nakanam anglo-ameriškega imperializma. Tudi v bodočnost nam bo uspeh zagotovljen, ne le pri volitvah, temveč tudi v vseh nadaljnjih borbah za uveljavljenje mirovne pogodbe in uvedbe statuta. Dosegli bomo vse to, če se bomo strnjeno in enotno borili v bratski povezanosti, kot smo se vsa tri leta po vojni in že za časa narodnoosvobodilne borbe. Prav zato nas resolucija IU ne sme razdvajati. Naj bodo naši pogledi nanjo različni, sovražnik pa je pred nami vsemi en sam: imperializem in domača reakcija. Zmagovali in zmagali bomo nad njimi le v čvrsti povezavi Slovencev in Italijanov v enotni Ljudski fronti.

Naj živi slovensko-italijansko bratstvo!

Naj živi Slovensko-italijanska ljudska fronta!

Policija hoče zavirati zahteve tržaških antifašistk

Nedeljska konferenca tržaških slovensko-italijanskih antifašističnih žena, njena ideološka višina in ubranost, s katero so le-te sprejemale pozdravne govore, referat in diskusije, je silno razburila živce policijskih organov.

Konferenco so hoteli sredi najlepšega poteka prekiniti in so zagrozili, da lahko pokličejo pomoč ter zborovalke prisilijo, da v petih minutah izpraznijo dvorano. Žene je postopek policije in grožnja, ki jo je uporabljala, upravičeno razburil, ker je bilo dovoljenje za konferenco popolnoma v redu in ni bilo na njej nobenega incidenta, da bi mogla policija intervenirati. Zbrale so delegacijo, ki je intervenirala in odločno postavila pred policijo njihovo zahtevo, da se konferenca nadaljuje. S svojim nepopustljivim nastopom so to tudi dosegle, vendar je policija postavila klavzulo, da se morajo obravnavati le ekonomski problemi. Smešna zahteva, kakor da ne bi vsi politični problemi imeli svoj izvor ravno v ekonomiji. Če bi gospodje policisti sami malo bolje poznali ekonomijo, bi tudi vedeli, da ni politika nič drugega kot zgoščena ekonomija. Morda bi se pri tem ne spuščali v nadaljnja razglabljanja o konferenci tržaških antifašistk.

Takoj po konferenci in včeraj so ponovno klicali tov. Marijo Husu s Proseka in ji stavili najrazličnejša vprašanja. Človek res ne ve, od kdaj so si udomačili to prakso in od kdaj so postali tako naivni, da ne vedo za obstoj ASIZZ? Tudi tega reveži ne vedo, da se je vodstvo ASIZZ, ki je bilo izvoljeno na ustanovnem kongresu marca 1948, razdelilo na dve skupini. Našim ženam je prav dobro znano, da niso tako naivni, temveč da uprizarjajo vse te šikane samo zaradi tega, ker hočejo zavirati tržaško demokratično gibanje, katerega sestavni del je tudi njihova organizacija ASIZZ.

Podinšpektor je bil končno sam toliko pameten in je uvidel, da ne morejo žene govoriti samo o kravah, prašičih in kokoših ter je le uvidel, da so gospodarski problemi tesno povezani s političnimi. Kaže pa, da ga je samo za kratek hip razsvetlila ta pamet, kajti če ne, ne bi dopustil, da bi gnali tako na dolgo to zadevo in bi se še nadalje ne smešili v očeh tržaških antifašistk. Enkrat bi lahko bilo tudi policiji že jasno, da je ni sile, ki bi ustavila demokratične množice v njihovi pravični borbi.

Tržaški Slovenec!

Ali si storil svojo dolžnost do slovenske kulture v Trstu?

Ali si naročil v novem letu 1949 tržaško kulturno-politično revijo RAZGLEDI.

Izpred porotnega sodišča

Pred porotnim sodiščem se je včeraj moral zagovarjati 25letni Pavel Castellano. Obtožen je naklepnega umora, ker je lani 16. novembra s strelnim orožjem predrl pljuča čevljarju Domeniku Ciprianiju. Potem ko ga je že ranil, je izstrelil proti njemu še nekaj strelov.

Oba moža sta onega dne pila skupno z drugimi v gostilni «Antica luna». Med pitjem pa je Cipriani začel s prostaškimi šalami, vsaj tako je včeraj pravil obtoženec. Baje je Castellano med takimi šalami dobil s stolom po glavi. Razumljivo, da mu Castellano ni ostal dolžan. Zaradi tega so ju morali pomiriti, toda kar tako se le ni nehalo. Castellano nikakor ni požrl stolice, čakal je samo na ugoden trenutek, da se znese nad nasprotnikom. Pred sodniki je Castellano povedal, da je bil ranjen in da je zato šel domov, kjer si je obvezal rano. Toda glej, zbal se je nasprotnika, zato mu je šinilo v glavo, da bi si za vsak primer spravil v žep samokres. Rečeno, storjeno. Na ulici Trento sta se srečala. Tu je obtožencu zavrela kri. Ustrelil je proti Ciprianiju in mu že s prvim strelom prestrelil pljuča. Čeprav je bil Cipriani ranjen, je obtoženec izstrelil proti njemu še nekaj strelov. Obtoženec je skušal opravičiti svoj nastop, češ da je nekako v silobranu streljal ker je imel nasprotnik pri sebi nož. Toda Cipriani je takoj to zavrnil z besedami: «Če bi ga res imel, potem bi ne bežal, ker mu bi na vsak način še preje razparal trebuh, da bi mu čreva ven gledala».

Po zaslišanju nekaterih prič je zagovornik odvetnik Poilucci predlagal, da bi sodišče zaslišalo psihiatra glede zdravstvenega stanja obtoženca, kateri je baje že bil v umobolnici. Sodišče je predlog sprejelo.

Z 26. t. m. pričetek 12-urnih stavk v vseh ladjedelnicah in tovarnah CRDA

Sporno vprašanje uslužbencev javnih ustanov predloženo conskemu predsedstvu v rešitev

Včeraj zjutraj so se sestali koordinacijski odbori CRDA kakor tudi predstavniki sindikalnih organizacij, da bi razpravljali o naraščajočem nezadovoljstvu kovinarskih delavcev v zvezi z nerešenim spornim vprašanjem zaradi povišanja mezd. Prav tako so tudi do podrobnosti proučili uspehe sobotne stavke v ladjedelnici Sv. Marka, v Tovarni strojev in v ladjedelnici Sv. Roka, ki so se je udeležili brez izjeme vsi tamkaj uslužbeni delavci.

Na seji so sklenili, da se bo stavkovno gibanje med kovinarskimi delavci nadaljevalo ter se v prihodnjih dneh celo stopnjevalo. V ta namen so sklenili, da bodo 12-urne protestne stavke v raznih tovarnah in ladjedelnicah s sledečim vrstnim redom: sreda 26. t. m. v ladjedelnici Sv. Marka, v četrtek 27. t. m. v Tovarni strojev, v petek 28. t. m. v glavnih uradih CRDA in v ponedeljek 31. t. m. v ladjedelnici Sv. Roka. Stavke se bodo pričele ob 12 in se bodo končale ob 24.

Razen tega so tudi sklenili zaprositi dovoljenje za javno zborovanje vseh kovinarskih delavcev, ki naj bi bilo 3. februarja ob 17 na trgu Venezia.

Vsi ti predlogi so bili predloženi glavni skupščini, ki je bila včeraj ob 18 in katere so se udeležili člani tovarniških odborov, notranjih komisij ter zaupniki skupine CRDA, ki so vse posamezne točke še enkrat dobro preučili. Skupščino so sklicali koordinacijski odbori ob podpori sindikalnih organizacij.

* * *

Včeraj zjutraj so se zglasili predstavniki ES za uslužbence javnih ustanov in bolnic na departmanu za delo vojaške uprave in na uradu za delo, kjer so izvedeli, da je bilo sporno vprašanje o zahtevah občinskih uslužbencev javnih ustanov predloženo conskemu predsedstvu, ki bo imelo nalogo zahtevati od posameznih uprav točne preglede o položaju v njihovem podjetju ali ustanovi, na podlagi katerih bo potem predsedstvo izdelalo zahteve, ki jih bo predložilo vojaški upravi v odobritev. Predstavniki ES so intervenirali pri predsedstvu cone ter so zahtevali, da bi to sklicalo sejo, na kateri bi lahko obenem s sindikalnimi predstavniki sestavili zahteve v predložitev vojaški upravi.

Seja občinskega sosveta

Na svoji redni seji, ki je bila v ponedeljek pod predsedstvom župana odvetnika Mianija, je občinski sosvet med drugim odobril stroške za popravilo in obnovo klopic po javnih vrtovih in ob cestah po mestu. Dalje je bila odobrena razdelitev taks za izvršeno delo zdravstvenega uradnika in njunih pomočnikov decembra meseca lanskega leta.

Poleg tega je bila odobrena razpredelnica za seznam revnih. Po tem seznamu lahko dobivajo brezplačno zdravstveno podporo od mestne občine osebe, ki zaslužijo mesečno največ 18 tisoč lir. Družine za tiste, katerih mesečni dohodki znašajo največ 22 tisoč lir, in to če so dvočlanske druine. Tričlanske družine imajo lahko največ 27 tisoč lir mesečnih dohodkov. Štirilanske pa če znaša dohodek 2 tisoč lir več. Za vsakega nadaljnjega člana pa lahko znaša dohodek največ dva tisoč lir več.

Med slučajnostmi je ing. Visintin poročal o javnih delih in sicer o končnem načrtu javnih del mestne občine za prvi semester tega leta. Pri teh delih naj bi bili zaposleni brezposelni.

Končno so sosvetniki odločili, da bodo poslali conskemu predsedniku pismo, v katerem ga opozarjajo, da v Trstu še niso na podlagi neke italijanske zakonske odredbe preskrbeli za likvidacijo vojne škode in sicer prvega obroka v višini 200 tisoč lir svobodnim poklicem in obrtnikom, drugega obroka 200 tisoč lir pa zasebnikom. Zato zahteva občinski sosvet od merodajnih uradov predsedstva cone, naj store potrebne korake za likvidacijo te odškodnine, saj ne obstoje več take tehnične težkoče.

KOLEDAR

Sreda 26. januarja
Polikarp, Vsevlast
Sonce vzhaja ob 7.34, zahaja ob 17.02. Dolžina dneva 9.28. Luna vzhaja ob 6.09, zahaja ob 14.
Jutri četrtek 27. januarja
Janez, Dušana

SPOMINSKI DNEVI

1797 se je rodil v Žirovnici na Gorenjskem Matija Čop, svetovalec in prijatelj dr. Franceta Prešerna, slovenskega pesnika.

PRESKRBA

KONSERVIRANO MESO ZA BOLNIKE. Z današnjim dnem so pričeli prodajati v pooblaščenih trgovinah bolnikom mesta in podeželja, ki imajo dodatno nakaznico (z rdečim ali črnim tiskom) z odrezkom meso 50 gr in 100 gr (dnevno) po 2 škatli konserviranega mesa «Horse meat» na odrezke z datumom od 21. do 31. t. m. Delitev traja do 31. t. m. Cena je 100 in 101 lira za škatlo.

NA DANAŠNJI DAN morajo lastniki in najemniki mlekarn izročiti na mestnem prehranjevalnem uradu v svrho prenotacije odrezke dodatnih nakaznic za mesec februar.

ODREZKI ZA VPIS MLEKA (prenotacija). Danes morajo vsi lastniki in upravitelji mlekarn predati občinskemu prehranjevalnemu uradu vpisna nakazila dodatnih odrezkov za mleko za mesec februar.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 25. januarja 1949 se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo je 14 oseb, poroke so bile 4.

Cerkvene poroke: mehanik Dobrigna Jordan in gospodinja Uršič Marija Klara, ladijski konstruktor Maurel Rudolf in uradnica Tassini Ema, inšpektor civilne policije Croce Ivan in gospodinja Ferfolja Jolanda, uradnik Cavallini Fulvio in gospodinja Bernardini Loredana.

Umrli so: 78-letni Sal Jakob, 74-letni Gordol Anton, 73-letna Jablovak Tereza, vd. Kristan, 79-letni Rossan Josip, 65-letni Drioli Karel, 60-letni Cernigoj Josip, 77-letna Moriz Marija, vd. Zetič, 43-letni Ricchetti Volturno, 2-letni Pardo Furio, 70-letni Novak Karel, 56-letni Svab Lavrenc, 54-letni Dagnelut Jakob, 33-letni Giursi Guerrino, 42-letni Vendrame Bruno.

Gledališče Verdi

Jutri v četrtek 27. t. m. ob 20.30 bo premiera Verdije opere «Trubadur» za abonente reda C.

OF

KONFERENCA OF. Nocoj ob 20 konferenca OF za IV. okraj.

KINO

ROSSETTI. Ob 16 in 21: Makarjeva skupina s predstavo «Oklabama».
EXCELSIOR. 16: «Rešil sem Ameriko», Bob Hope in Dorothy Lamour.
FILODRAMMATICO. 16: «Na južnem morju», J. Hall, D. Lamour.
ITALIA. 14: «Pesem ljubezni», Katarina Hepburn, Paul Henreid.
ALABARDA. 15: «Mlada leta», Charles Coburn.
IMPERO. 16: «Druga gospa Carroll».
VIALE. 14: «Jetnik strahu», Ray Milland.
NOVO CINE. 16: «Rdeči vragi», G. O' Brien.
GARIBALDI. 16: «Ponosna Kreolka», Maureen O'Hara.
MASSIMO. 16: «Dežela odmetnikov», Ana Richards in Randolf Scott.
KINO OB MORJU. 14: «Borba z atomsko bombo».
IDEALE. 16: «Veliki valček», L. Rainer in J. Gradet.
MARCONI. 16: «Tamara, hči stepe», G. Perk, T. Tamanova.
ARMONIA. 15: «Veliko poslanstvo», Tyrone Power in Linda Darnell.
ODEON. 16: «Sladko nevarna», J. Powell, R. Bellamy.
AZZURRO. 16: «Zločin v belem», S. Gray.
RADIO. 16: «Velika zadrega», G. Rogers in D. Niven.
VITTORIA. 16: «V zakotnih ulicah Casbaha», J. Mason., C. Lechmann.
BELVEDERE. 15.30: «V Mabelini sobi».
KINO V SKEDNJU. Danes v nedeljo: «Nepomirljivo sovraštvo».
SAVONA. 16: «Ne govori, ampak me poljubi!», Shirley Temple in J. Coutland.
ADUA: 16: «Na jugu od Pago Pago».
VENEZIA. 16: «Gospa z Malajskega».

Stefanelli je trgoval z belim blagom

Stefanellija so izročili državnemu tožilstvu - V zadevo zapletenih več oseb iz «boljših» krogov, med njimi tudi neki duhovnik

Kratko in suhoparno poročilo tiskovnega urada civilne policije je včeraj naznanilo, da je bila zaključena preiskava proti Alfredu Stefanelliju, ravnatelju istoimenske agencije, in da so ga policijske oblasti izročile državnemu tožilstvu, ker je obtožen, da je tajno podpiral in pospeševal prostitucijo in navajal dekleta k temu.

To kratko poročilo vsebuje ves obtožilni material, ki ga je IV. oddelek CID-a nagrmadil med preiskavo, ki je trajala okrog dva tedna. Vse to obširno gradivo je policija zorala, potem ko je zaslišala veliko deklet in žena, ki jih je iskanje službe privedlo v stik z gospodom Stefanellijem. V glavnem se vse izjave zaslišanih žensk strinjajo v tem, da je bil Stefanelli ogaben posredovalec, ki je seznanjal dekleta z moralno pokvarjenimi izkoriščevalskimi «boljšimi» gospodi, ali točno povedano, da je nekako trgoval z belim blagom.

V to zadevo je zapletenih precej takih oseb, ki so zaradi svojega položaja znani med meščanstvom. Med precej zapletenimi osebami sta neizmerno zakonca B. iz ulice Del Monte, čeprav ni preveč tehtnih dokazov za njuno delovanje. Zaradi tega se nista bila ovajena tožilstvu. Oba zakonca sta tujca, ki sta pri posredovalcu Stefanelliju pogosto iskala mlade in lepe sobarice. Obenem sta seveda navajala mlade sobarice k prostituciji. Policija sumi, da sta prav za prav tudi ta dva zakonca najemala prostitutke. Duša tega pa je verjetno bila gospa B. Ena izmed sobaric, ki je prišla v roke tema zakoncema, je na policiji povedala, da sta jo oba zakonca lani poleti prijazno povabila v kopališče Excelsior. Tam je gospod najel kabino za obe ženski. Gospa je bila v kabini jako prijazna in ji svetovala, naj se kar najbolj okusno in zapeljivo napravi, tako da bo očarala moža. Sploh je ženska vabila dekle, naj se kar najlepše zabava z možem v morju. O ljubosumnosti ni bilo ne duha ne sluha. Zvečer so doma priredili nekakšno zabavico, med katero dekle, kljub temu da je bilo najeto za pomočnico, ni niti mignilo z mezincem. Ko je hotela vstati in brisati posodo, je bila gospodinja spet tista, ki ji je dejala, da zanjo ni tako delo, pač pa ji je pritisnila v roke cigareto in kozarec. Zakonski drug pa se je medtem zabaval na malo svojevrsten način. Šale so bile take, da je dekle takoj uvidelo, da bo najbolje, če pri tisti priči zapusti hišo.

Med osebnostmi, ki so se posluževale agencije Stefanelli, so še znani profesionisti. Med temi neki zdravnik M. iz Trsta. Ta je prav pogostoma menjal sobarice. V stanovanje nekega S. so prihajali anglo ameriški vojaki. Za zabavo so jim služila dekleta iz agencije. Toda tu so se na policiji pokazale nekatere težkoče. Delovanje agencije pa je segalo še naprej tja v Italijo.

Tudi tam so bili gospodje, katerim je tržaška agencija pošiljala belo blago. Težkoče, ki ovirajo preiskavo, so še v tem, da je mnogo deklet, iz bodisi opravičljivih ali neopravičljivih vzrokov nočejo biti bolj zgovorne. V našem mestu so prišli na sled še nekemu slepcu D. Ta je pa kar brez olepšavanj sprejemal celo 14-letna dekleta, naročena od agencije, in hodil z njimi spat v posteljo. Najbolj zanimivo je to, da so se agencije posluževali tudi možje pravice. Tako je neki sodnik iz Mestre obdržal pri sebi neko dekle s Proseka, ker ga je zaje močno omamila. Za nameček dodajamo, da je celo neki don B. zahteval mlado in zdravo sobarico od Stefanellija.

To so nekaki drobci iz škandalozne afere, katere glavno gibalo je seveda gospod Alfredo Stefanelli. Na vsak način bo zadeva z marsikatere strani še bolj osvetljena pred sodniki, razen če....

Il referato della comp. Nilde Scamperle alla conferenza di domenica dell'UDAIS

Da questa lotta usciremo vittoriosi solo se strettamente uniti Italiani e Sloveni in un unico fronte popolare

COMPAGNE!

Vorrei tornare sul significato delle elezioni amministrative, significato che è stato già chiarito nella relazione della compagna Alma Reschitz, ma siccome ci troviamo di fronte ai preparativi per le elezioni, mi sembra opportuno toccare nuovamente alcuni problemi relativi alle elezioni medesime. Il Governo militare angloamericano, il quale rappresenta nel nostro territorio le forze dell'imperialismo, e la reazione locale intendono con queste elezioni rinforzare ulteriormente la loro posizione e piazzarsi saldamente nell'amministrazione pubblica, nella quale dominano digià, ma dal momento che l'occupazione di tutti i seggi era stata decretata dall'alto, non possono affatto parlare di democrazia. Le elezioni offriranno loro la possibilità di farlo; in seguito ad esse gli imperialisti anglo-americano potranno presentarsi al mondo come magnanimi portatori di democrazia per avere concesso alla popolazione di Trieste tutti i diritti onde eleggersi nel modo più democratico i propri organi amministrativi.

In che cosa consista questo sistema democratico, quali saranno queste elezioni ed a chi debbano servire, ce lo dimostrano sufficientemente i preparativi per le elezioni. Devo tornare nuovamente a ciò che è stato già detto nella relazione. Invano avevano le nostre masse ripetutamente richiesto che venissero indette le elezioni. Le elezioni non andavano loro a genio, perciò fecero i sordi. Le forze democratiche incutevano loro timore. La paura è scesa loro nelle ossa, di fronte alle forze del nostro movimento democratico.

A colui che non conosce bene la nostra situazione, potrebbe sembrare molto strano come mai si siano improvvisamente inteneriti tanto da incominciare senz'altro con i preparativi per le elezioni. Qualcosa deve essere successo da indurli a far ciò, a cui si erano prima testardamente opposti. Le aspirazioni della popolazione democratica ed il desiderio di vedere realizzate queste aspirazioni non li hanno certamente indotti ad indire le elezioni, poichè ciò sarebbe apertamente contro i principi della politica imperialistica, e noi sappiamo bene per le esperienze passate che le cose stanno altrimenti. Le cause vanno ricercate altrove, e cioè il fatto che, secondo la loro opinione il movimento democratico antifascista improvvisamente non rappresenterebbe più un pericolo come prima. Gli imperialisti hanno preso questa decisione ed hanno fatto ormai i primi passi per le elezioni solo grazie alla politica di Vidali.

Noi non rifiutiamo affatto le elezioni, però esse dovrebbero essere tali di portare alla popolazione del territorio di Trieste tutti quei diritti che sono stati sanciti dal Trattato di pace e renderle possibile un rapido progresso ed uno sviluppo pacifico.

Gli stessi preparativi per le elezioni ci dimostrano che è stato fatto tutto affinchè le forze democratiche antifasciste non possano prevalere.

Incominciamo pure col famigerato decreto N. 345 e osserviamo a chi vien dato diritto di essere iscritto nelle liste elettorali. Esso viene concesso agli esuli ed a tutti gli avventurieri piombati a Trieste, mentre viene negato ai Triestini nati e vissuti qui, fino a chè il fascismo non li cacciò dalla terra natia. Già questo fatto dimostra tutta la democraticità delle elezioni, che, secondo loro, sarebbero democratiche. Il grado di democraticità delle elezioni ce lo dimostra pure il fatto che le liste elettorali della popolazione saranno a disposizione per soli dieci giorni e precisamente solo in quattro sedi, ciò che rende secondo i calcoli da noi fatti, praticamente impossibile l'esame a tutti gli elettori, onde conoscere chi è e chi non è iscritto nella lista. Sebbene un ordine dia alla popolazione la possibilità di controllare le liste per poter eventualmente reclamare contro l'inclusione di persone non aventi il diritto, praticamente l'ordine toglie tale possibilità, poichè un preciso esame è in un sì breve periodo praticamente impossibile, senza tener conto dei documenti che si dovranno presentare: procurarsi tali documenti richiede pure parecchio tempo. Tornando ai reclami contro l'inclusione ingiustificata di coloro che non hanno il diritto elettorale, dobbiamo constatare che si tratta di una procedura piuttosto complicata. Se le autorità rifiuteranno le nostre richieste tendenti alla proroga del termine per il controllo delle liste elettorali, possiamo sin d'ora immaginare quale sarà il numero di coloro che prenderanno parte alle elezioni senza averne il diritto. I Comitati elettorali del fronte italoslavo nei paesi, dovranno esplicare una funzione importante ed un lavoro di responsabilità. E' dovere di noi tutti di sostenerli nell'esplicazione di questo lavoro con tutte le nostre forze. Le elezioni riguardano tutti noi, esse influeranno decisamente su tutta la nostra vita, così pure sulla vita delle nostre famiglie ed è perciò che dobbiamo considerarle nel loro giusto valore e parteciparvi.

Dobbiamo renderci conto della nostra responsabilità e dei doveri verso le masse democratiche. Considerando la cosa nel suo giusto valore ed apportando la nostra valida collaborazione, dobbiamo far sì che le elezioni rafforzino il fronte democratico antifascista del nostro territorio per impedire alla reazione di riuscire nei propri intenti. Abbiamo constatato come tanto gli imperialisti anglo-americani quanto la reazione locale pongono tutte le loro speranze nella disgregazione del fronte democratico antifascista. Dobbiamo perciò demolire queste loro speranze, lottando per l'unità, poichè soltanto uniti potremmo conseguire questo scopo.

Ricordiamo soltanto i risultati del passato, quando strettamente uniti abbiamo tenuto fronte contro le manovre dell'imperialismo anglo-americano. Il successo sarà sicuro anche in futuro non solo nelle elezioni, ma in tutte le ulteriori lotte per il rispetto delle clausole del Trattato di pace e per l'applicazione dello Statuto, poichè potremmo ottenere questi risultati nelle future elezioni soltanto se lotteremo compatti e se saremmo fraternamente uniti come lo eravamo negli ultimi tre anni e già prima durante la lotta di liberazione. Ecco perchè la risoluzione dell'U.I. non deve scindere le nostre forze; siano pure differenti i nostri punti di vista nei riguardi della risoluzione dell'U.I., il nemico che ci sta di fronte è uno solo: l'imperialismo e la reazione locale.

Da questa lotta usciremo vittoriosi solo se strettamente uniti Italiani e Sloveni in un unico fronte popolare.

Viva la fratellanza italo-slava!

Viva il fronte popolare italo-sloveno!

PO NESREČI NA LIBERTY

Iz morja so potegnili truplo Castagnottija

Oblasti uvedle preiskavo

Delo in iskanje potapljačev trupla nesrečnega fanta Danteja Castagnottija okrog nesrečne ladje Victory ni bilo zaman. Včeraj ob 11.30 so truplo končno le našli na dnu morja. Popoldne je prišel avto, ki je truplo prepeljal v mrtvašnico glavne bolnišnice, kjer čaka na obdukcijo.

Iskanje trupla so začeli takoj po nesreči. Ker ga kljub iskanju, ki se je v ponedeljek nadaljevalo do večera in včeraj začelo že zgodaj zjutraj, niso mogli najti — skrajno tudi zaradi slabe vidljivosti, ker je bila okrog ladje voda kalna, so že mislili da trupla sploh ni več, ker je bilo morda pri eksploziji popolnoma raztrgano na koščke. Komaj so truplo položili na razbitine ladje, so iskali vzroke smrti. Toda truplo je bilo popolnoma nepoškodovano, dokaz pač, da ga je silen zračni pritisk vrgel v morje. Pritisk pa je moral biti tako močan, da je fant omrtvičil in je nato utonil v morju. Lahko pa je vzrok smrti ta, da ga je sam pritisk ubil, s tem da je z vso silo udaril v prsni koš. Zadnja beseda bo seveda padla pri obdukciji trupla.

Stanje ranjenega Viderija je resno. Bolečine, ki jih mora prenašati so grozne. Govoriti še ne more in razen ječanja in stokanja ne prihaja ničesar drugega iz njegovih ust.

Istočasno se je začela uradna preiskava, ki skuša dognati prave vzroke nesreče. Luški urad je imenoval štiričlansko komisijo, ki ima to nalogo. Včeraj je tudi daktiloskopski oddelek civilne policije prišel na ladjo in tam začel s preiskavo. Pri tej izkrcevalni operaciji se je ponesrečil policist Josip Giacopci. Ko je hotel skočiti s policijskega motornega čolna na ladijske razbitine, se mu je noga oziroma stopalo zapleto med čolnom in ladjo. Pri tem mu je zdrobilo stopalo. V bolnišnici se bo moral zdraviti okrog dva meseca.

Delo komisije ne bo težko. Dejstvo je pač to, da je plamen avtogeničnega varilca prišel v stik z vnetljivo nafto in njenimi plini. Pravijo sicer, da so v soboto gledali, ali je še kaj nafte, oziroma vnetljivih snovi v notranjosti ladje. Ugotovili so, da jih ni, ostanek nafte pa da ni nevaren, ker je zelo pomešan z morsko vodo. Kakšna je bila ta ugotovitev, je najboljši dokaz sama nafta, ki je pri eksploziji v velikih količinah bruhnila na dan. Paranje pa se je začelo prav nad strojnim oddelkom, saj je tu eksplodirala nafta. Razbiti strojni oddelek z zvitimi cevmi je tudi dober dokaz. Vsekakor je bila pri delu zagrešena velika napaka in ta je — površnost ali neprevidnost.

Proračun področja objavlja „Giunta" - PIO molči

Po vesteh iz italijanskih uradnih virov je bil dosežen sporazum med VU in italijansko vlado glede proračuna angloameriškega področja za prvo polletje t. l. Po teh vesteh bi znašal primanjkljaj državnega proračuna okrog 6,3 milijard lir. Ta vsota naj bi menda v glavnem služila za stroške gradnje ladij in industrijskega razvoja, vse v smislu načrta za gospodarsko obnovo Trsta (ERP?). Več te vesti ne povedo. Nekateri «giuntini» listi prinašajo sicer nekaj podrobnih števil, ki so jih verjetno prejeli iz Rima, VU pa doslej ni izdala nikakega obvestila. V kolikor je to namerno, moramo smatrati tak postopek, ki spravlja tisk v položaj privilegiranih in neprivilegiranih, za skrajno pristranski in nedemokratičen. Tembolj, ker so tehnične možnosti, ki jih ima AIS odn. PIO v tem pogledu vsem znane.

Nov gazometer v Trstu

V Skednju (broletto) grade nov gazometer za mestna podjetja, ki bo nadomestil oba dosedanja, zgrajena še leta 1901. Novi gazometer bo imel prostora za 40.000 kubičnih metrov plina, torej 12.000 metrov več, kakor oba dosedanja skupaj. Napovedujejo, da bo dokončan v mesecu maju. Takrat se bodo tudi izboljšala preskrba mesta s plinom, zlasti v okoliških mestnih predelih. Ostalo pa bo še vedno odprto vprašanje lastne plinarne, kakor jo je Trst svoj čas že imel.

* * *

S 1. januarjem je bil zamenjan prvi del začasne pristaniške tarife CSR-Trst (ki je bil dopolnjen 15. jan. 1948 in 1. junija 1948) z novo izdajo. Drugi del tarife pa je še nadalje veljaven, čeprav bodo v njem izpremembe, pač v zvezi z spremenjenim prvim delom.

* * *

Finančno ravnateljstvo sporoča, da je dobil v smislu navodil VU veljavo na našem področju zak. dekret št. od 3. maja 1948 in zakon št. 1 od 1. januarja t. l., ki oba vsebujeta predpise glede splošnega prometnega davka (imp. gen. entrata).

„Pismo ob zori"

Italijanski filmski režiser Benedetti je napisal scenarij «Pismo ob zori» ter ga tudi zrežiral. Ob množici filmskih brezidejnih plaž in limonad, s katerimi je poplavila ameriška filmska produkcija tržaške kinematografe, deluje ta film nenavadno osvežujoče, kajti Benedetti je napisal resnično vredno delo ter ga zasedel z odličnimi igralci kot so Fosco Giachetti, Jacques Sernas in Lea Padovani.

Zgodba obravnava problem zapuščenega nezakonskega sina, ki zaradi povojne krize in prepuščenosti samemu sebi zaide med zločince in črnoborzijce z narkotičnimi sredstvi. Mati tega bastarda, kakor pravi sam o sebi v poslednjih urah svojega življenja, pokliče k sebi bogatega Marinelli-ja, ter ga prosi, naj skrbi za njunega sina. Marinelli, ki živi v razkošju in udobju, ga gre iskat in pri tem iskanju se mu odkrije nov svet in življenje lastnega otroka v breznu velemesta. Po mnogih zapletih ga reši in osvobodi iz vseh težav ter mu pripravi pot do poštenega, z znojem in delom ovenčanega življenja, sam sebi pa najde in občuti očiščenje in prerojenje, saj mora biti pot, katero je pokazal sinu, tudi njegova bodoča življenjska pot.

Cosulicheva „SISA" v „Aviolinee italiane"

Letalski promet, ki je vezal Trst preko letališča v Gorici, je doslej opravljala družba «SISA», ustanovljena še v letih po prvi svetovni vojni. Večinski lastniki so družina Cosulich, udeleženi pa so tudi nekateri znani lokalni kapitalisti, kakor Gerolomich itd. Družba je opravljala službo na progi Milan - Gorica (Trst) - Dunaj - Praga kakor tudi na progi Gorica - Rim - Atene - Bejrut. Kakor smo obveščeni proga proti Dunaju odn. Pragi ni kazala velikega prometa ter je komercielni vidik verjetno ni narekoval. Morda kateri drugi?

Te dni pa se je tudi SISA odločila in vstopila v novo italijansko družbo za letalski promet «Aviolinee italiane», ki bo odslej edina vršila letalski promet kot družba «a carattere nazionale». Podobno so storile tudi vse druge italijanske družbe: «Flotte Riunite», Airone, A.L.I., Ali sicule, Transadriatica».

Vsi oni, ki so vložili prošnjo za novo osebno izkaznico do 27 decembra p. l., naj jo dvignejo v uradu v ul. SS. Martiri 3 dnevno od 8 do 20.

Oni, ki ob vložitvi prošnje niso priložili treh fotografij, naj se javijo s potrebnimi fotografijami v popoldanskih urah od 14 do 20; vsi ostali pa dopoldne (od 8 do 14).

RADIO

TRST II.
Sreda 26. januarja 1949

7.35: Jutranja glasba. 7.45: Poročila. 11.30: Solistična glasba. 12.00: Sodobna Anglija. 12.10: Orkestralna glasba Liszta in Webera. 12.45: Poročila. 13.00: Glasba po željah. 13.45: Skladbe za kitaro. 14.00: Poročila. 14.15: Dnevni pregled svetovnega tiska. 17.30: Plesna glasba. 18.00: Mamica pripoveduje. 18.15: Operne arije in dueti. 18.45: Narodne pesmi poje duet Pertot - Raztresen. 19.00: Žena in njen svet. 19.10: Na flavto igra Korošec Slavko (prenos iz Ljubljane). 19.25: Zabavni orkestri. 19.45: Poročila. 20.00: Pesmi in plesi raznih narodov. 20.30: Človek in šport. 20.45: Znani violinisti. 21.00: Vzori mladini: «Lov na kite» - izvajajo člani radijske igralske družine. 21.25: Lahka glasba. 22.00: Dobri vojak Švejk. 22.15: Grieg: «Suita Holberg». 22.30: Orkester Melachrino. 23.00: Serenade in romance. 23.15: Poročila. 23.30: Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.35: Polnočna glasba. 24.00: Zaključek.

TRST I.
Sreda 26. januarja 1949

7.15: Koledar in jutranja glasba. 7.30: Vesti. 7.45: Jutranja glasba. 11.30: Solistična glasba. 12.10: Novi svet. 12.20: Pestra glasba. 12.55: Današnji radijski spored. 13.00: Vesti. 13.20: Angelini in njegov orkester. 14.00: Tretja stran. 14.20: Pestra glasba. 14.30: Glas Londona. 14.45: Borzna poročila. 17.30: Plesna glasba. 18.30: Glas Amerike. 19.00: Koncert kvarteta Simini. 19.30: Tržaške pesmi. 20.00: Vesti. 20.15: Aktualnosti. 20.30: Drobtine. 21.00: «Morski razbojnik» (Il corsaro), drama v dveh dejanjih Marcel Achard, nato lahka glasba. 23.10: Vesti. 23.25: Polnočna glasba.

Fizkultura

Zaključek študentskih iger FLRJ

Številne nagrade, pokale in diplome, ki so jih darovale množične organizacije, podjetja in ustanove, so bile podeljene najboljšim tekmovalcem in moštvom v dvorani hotela Toplice. Največ nagrad in pokalov so prejeli ljubljanski tekmovalci, ki so razen v hitrostnem drsanju in hokeju na ledu osvojili vsa prva mesta.

Končno stanje točk:

1. Ljubljana 183 (alpska kombinacija 15, klasična kombinacija 15, patrolni tek 15, štafetni tek 15, tek za 12 km 25, tek na 5 km 17, slolom 25, veleslalom 22, samostojni skoki 22 in umetno drsanje 12 točk);

2. Zagreb 58; 3. Beograd 27; 4. Sarajevo 21; 5. Skopje 2 točki.

Po športnem svetu

Kot nadaljevanje turnirja železniških fizkulturnih društev FLRJ bo od 28. do 31. januarja v Gorjušah in Kranjski gori tekmovanje v smuškem, štafetnem in patruljnem teku ter smučarskih skokih. Tekmovanja se bo udeležilo 11 železničarskih fizkulturnih društev iz vse države, med njimi moštva «Železničarja» iz Beograda, Ljubljane, Sarajeva, Niša, «Lokomotive» iz Zagreba, «Rabotničkega» iz Skopja itd.

◆

Mladina Slovenske Koroške se pripravlja na smučarske tekme. Mladinska zveza za Slovensko Koroško je razvila letos živahno delavnost. Na smučarskih tečajih, ki so se omejili zaradi pomanjkanja snega samo na teoretično učenje, se je slovenska mladina prejšnji mesec pripravljala na različna smučarska tekmovanja, predvsem za pokrajinsko smučarsko prvenstvo, ki bo v začetku marca. Poleg tega se pripravljajo fizkulturniki Slovenske Koroške v tečajih in na treningih za sodelovanje pri raznih tekmovanjih v Jugoslaviji.

◆

Na prvenstvu ČSR v namiznem tenisu je v finalu Sido premagal Koczjana (oba Madžarska) 3:2, v parih sta zmagala Vana-Štipek nad Andreadis-Tokar (vsi ČSR) 3:0, med posameznicami Pritzi (A) nad Kettnerjevo (ČSR) 3:0; v ženskih parih Fürstova-Kettnerjeva nad Hruškovo-Vosatkovo (vsi ČSR) 3:2, v mešanih parih pa Zelenkova-Štipek nad Fürstovo-Svobodo (vsi ČSR) 3:2.

◆

V kolesarski dirki na 5 km je v Parizu Italijan Coppi premagal Nizozemca Schulteja v času 6:25.2.

◆

Koledar Telovadne zveze Slovenije za leto 1949. bo izšel v začetku februarja t. l.

Koledarček bo žepnega formata, opremljen s slikami in članki ter statističnimi podatki razvoja TZS in športa. Obsegal bo okoli 150 strani. Cena greširanega koledarčka je 18 din.

◆

Hokejisti «LTC» iz Prage so premagali reprezentativno ekipo ZDA z rezultatom 11:4 (4:2, 5:1, 2:1).

◆

Na mednarodnih smučarskih tekmah v Chamonixu od 17. do 23. februarja bodo sodelovali zastopniki 14 evropskih držav.

◆

ZMAGA ŠVEDOV. V Stockholmu je bilo srečanje med reprezentancama Švedske in ostalih nordijskih držav v grško-rimski rokoborbi, ki se je končalo z visoko zmago Švedov 29:3.

◆

DAVISOV POKAL. Za letošnje tekmovanje za Davisov pokal se je prijavilo doslej 11 držav: Anglija, J. Belgija, Čile, Danska, Grčija, Afrika, Jugoslavija, Mehika, Norveška, Turčija in Švica. Rok prijave je 31. januar.

◆

V Parizu je na mednarodnem zimskem teniškem prvenstvu Racinga zmagal Francoz Thomas, ki je v polfinalu premagal Pattyja (ZDA), v finalu pa svojega rojaka Borotro s 6:4, 6:3, 3:6, 7:5. Pri ženskah je Landry (F) v finalu premagala svojo rojakinjo Dustaian s 6:4, 6:3.

Koncert opernih arij in umetnih pesmi v Škednju

Uspeli solistični in zborovski koncert, ki ga je priredila Glasbena matica na Opčinah 9. t. m. in ki je dosegel splošno priznanje številnih poslušalcev, bodo ponovili v petek, 28. januarja ob 20 uri v dvorani kina v Skednju. Zanimiv in pester spored bo izvajalo 6 solistov in komorni zbor pod vodstvom Ubalda Vrabca.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Kako je potekel občni zbor SPD

V nedeljo je v dvorani „Pri zvezdi" zavel sveži veter naših planin - Zanimanje goriških Slovencev za svojo organizacijo

Čeprav je bilo mnogo članov Slovenskega planinskega društva v Gorici v nedeljo službeno ali drugače zadržanih, vendar se jih je prav lepo število udeležilo občnega zbora v prostorih restavracije «Pri zvezdi» na trgu Sv. Antona, da bi po presledku dveh let pregledali društveno delovanje ter se istočasno pomenili o načrtih za delo v tekočem letu.

Mnogo je bilo med tem časom sprememb, tako političnih kakor gospodarskih in kulturnih, na našem ozemlju, ki so imele velik vpliv tudi na življenje našega planinskega društva. Treba je bilo premostiti velike težave, premagati ovire in po novi razmejitvi začeti z delom na popolnoma drugačni podlagi. Toda pot planinca je vedno navzgor in zanj ni nobena pot prestrma in nobena stena nepremagljiva. Tega se je društvo zavedalo in šlo dalje po svoji poti.

Ob napovedani uri je poslevodeči predsednik otvoril drugi občni zbor SPD in pozdravil prisotne člane. Povedal je, da je to prvi občni zbor po dveh letih in da lani ni moglo priti do sklicanja občnega zbora zaradi velikih sprememb, ki so nastale po septembru 1947.

Po novi razmejitvi in razkosanju Goriške se je znašlo društvo v popolnoma novih prilikah. Delokrog se je naenkrat zelo omejil, število članstva se je skrčilo, ker so ostali na drugi strani nekateri odborniki ter številni člani, med katerimi je bilo zlasti mnogo mladincev. Vkljub temu se je zmotil vsakdo, ki je mislil, da bo ta udarec usoden za društvo in da ga bo treba razpustiti. Čeprav zelo okrnjeni in ošibeli, smo vztrajali ter nadaljevali svoje delo na planinskem torišču vsepovsod od Gorice mimo Čedada pa zopet do Gorice. Če smo včasih omagovali, pa nismo nikoli oklevali in po svojih močeh izvršili naš delovni program.

S tovariši, od katerih nas sedaj loči nova meja, smo duhovno še vedno spojeni v planinskem tovarištvu in upam, da se bomo srečali na skupnih planinskih poteh. Počastiti pa moramo pri tej priliki spomin naših pokojnih požrtvovalnih planincev študenta Darka Žigona in Avgusta Kozmana. (Enominutni molk).

Pravila in naše planinsko poslanstvo nam narekujejo, da moramo našo delavnost podvojiti, ker smo vsi potrebni telesne in duhovne preobrazbe. Naše delovanje se je v glavnem omejilo le na izlete, manjkala so predavanja, izlet v Planico, planinski ples. Prav tako nimamo svojega sedeža in vendar smo precej napravili, posebno če primerjamo naše delo z onim tujerodnih društev in klubov.

Ob koncu svojega poročila se je predsednik zahvalil vsem tistim, ki so prispevali z delom ali drugače za planinsko stvar in izrazil upanje, da se Slovensko planinsko društvo ne bo omajalo, ampak okrepilo in se razvijalo.

Najzapadnejše slovensko planinsko društvo

Za predsednikom je podal svoje poročilo društveni tajnik, ki je med drugim povedal, da je SPD v Gorici najzapadnejše slovensko planinsko društvo in je bil postavljen temeljni kamen za njegovo delovanje že pred prvo svetovno vojno leta 1911. V prvih letih po vojni je bilo delovanje precej živahno do leta 1926, ko so ga fašisti v svojem besnenju proti vsemu, kar je bilo slovenskega, razpustili. Društvo je bilo obnovljeno leta 1945, in je pozneje imelo svoj prvi občni zbor, na katerem je dalo svoj prvi obračun.

Za leto 1947 je imelo SPD velike načrte in mnogo nad. Na programu je bila reorganizacija mladinske sekcije, večletni načrt za popravilo koč, ustanovitev obnovitvenega odseka, razna predavanja za dvig kulturne ravni planincev itd. Zaradi ratifikacije mirovne pogodbe ni moglo društvo izvesti vsega programa v tem letu in se je posvetilo predvsem planinstvu. V tem letu je priredilo 19 izletov s 1034 udeleženci. Izleti so bili organizirani predvsem po Slovenskem Primorju, pa tudi na Gorenjsko in v Kanalsko dolino. Statistika nam pove, da je imelo SPD iz Gorice to leto prvenstvo pri izletniškem delovanju med vsemi slovenskimi planinskimi društvi, saj je celo Ljubljana takrat priredila komaj 14 izletov s 580 udeleženci.

Smučarski tečaj, ki smo ga organizirali v Planici, nam je dal smučarskega prvaka, ki je odnesel prvo mesto na strminah Matajurja. Do razmejitve je uspešno deloval markacijski odsek zlasti na pobočjih Kanina, Sabotina, Trstelja in na Trnovski planoti. V februarju 1947 smo imeli uspel planinski večer.

Že od lanskega februarja je po prvotnem oklevanju društvo začelo z novo aktivnostjo in organiziralo vrsto izletov v Dolomite in Karnijo. Vsega je bilo leta 1948 9 izletov s 304 udeleženci. Odziv članstva je bil v teh letih na splošno dober in naloga novega odbora bo, da goji v članih ljubezen do naših gora, do naše rodne zemlje in do svojega naroda.

Z novim odborom v novo delovno dobo

Po poročilu blagajnika, ki je povedal, da je društvo tudi v novih razmerah in po skrčenem članstvu in delokrogu ostalo z aktivno blagajno, so bile volitve novega odbora. Člani so se zavedali važnosti planinskega delovanja in so v novi odbor izvolili same preizkušene stare planince, ki so vzrastli v ljubezni do naše lepe zemlje in znajo ceniti planinstvo. Po izvolitvi je neka članica poklonila novemu predsedniku šopek letošnjih zvončkov.

Novi odbor si je zadal nalogo, da bo še bolj poživil izletniško delavnost in vzbudil zlasti pri mladini ljubezen do gora. Pri debati so bile predlagane in sprejete nekatere spremembe pravil, zlasti kar zadeva članarino, ki je bila zvišana za redne člane na 30 lir mesečno za dijake in mladince pa na 100 lir letno. Vpisnina je tudi zvišana na 100 lir. Kdor plača enkratno 1000 lir, postane podporni član društva.

Pri slučajnostih se je mnogo članov zanimalo za planinske publikacije, za izlete, planinske prireditve in predstave in so zlasti obžalovali, da društvo nima svojih lastnih prostorov, po katerih čutijo vsi člani živo potrebo.

Po končanem občnem zboru je popoldne precej članov zasedlo svoja kolesa in odšlo na prvi letošnji izlet po Krasu. Toda pri «Tinkotu» v Gabrjah je bila tako velika skušnjava «mokrega elementa», da so ji podlegli in se je izlet kar tam končal. Ko je bila že trda noč, so izletniki napravili še malo varianto in se zatekli k pevmskem mostu, kjer so «Pri Pavlinu» pomerili svoje moči s punčem ter s tem zaključili delo in zabavo prve letošnje planinske nedelje.

Šovinistični pretepači pred sodiščem

Napad na demokratičnega novinarja - Obsojen prenapetež iz Tržiča - Kuhal je žganje brez dovoljenja

Včeraj sta bila na goriškem sodišču zaslišana pri razpravi najprej dva italijanska šovinista. Prvi je prišel na vrsto znani prenapetež in razgrajač Azor Polin z Rooseveltovega korza 97. Obtožnica je vedela povedati, da je septembra 1946 leta napadel s tolpo drugih razgrajačev pred kinom Verdi bivšega urednika lista «Il Lavoratore». To se je zgodilo, ko je bila naša pokrajina še pod angloameriško upravo in so šovinisti ter sovražniki mirnega sožitja že začeli napadati vse, kar je bilo demokratičnega.

Urednik Anselmi se je onega dne, bilo je 5. septembra, vračal z dela proti domu. Ko je dospel do kina Verdi, ga je napadla skupina mladih prenapetežev, ki so ga vrgli na tla in znesli nad njim vso tisto kulturo, s katero je njihove duše zastrupil fašizem. Anselmiju je morala priti na pomoč civilna policija, ki ga je odpeljala v partizansko bolnico sv. Justa, kjer se je moral zaradi preloma spodnje čeljusti in težje rane na prsih zdraviti 60 dni. Mnogo več časa pa je potrebovala policija, da je izsledila napadalce. Končno je aretirala samo Azora Polina, proti kateremu je pričalo na desetine ljudi, ki so bili očividci napada. Vsi drugi napadalci so se spretno umaknili vsakemu nadlegovanju policije.

Tako je prišel včeraj Polin pred kazensko sodišče in je pripeljal s seboj celo vrsto prič, ki so ena za drugo, kakor da bi bile zmenjene, pričale, da so se ob uri napada na Anselmija sprehajale z obtožencem po ul. Diaz. Vsi so izključevali možnost, da bi se njihov prijatelj udeležil tako grobega dejanja. Sodna oblast se je pustila od spretnih hujskačev in spletkarjev prepričati in je Polina oprostila, češ da ni zakrivil kaznivega dejanja. Po «srečnem» zaključku razprave se je vsa tolpa, ki je novo skovanega «heroja» spremila pred sodnike, na glas oddahnila in sedaj morda zopet kuje nove «slavne» pohode.

Temu goriškemu Don Quijotu je sledil podoben primer iz Tržiča. 27-letni Jožef Intrepido je takoj po prihodu italijanske vojske v Tržič grozil tamkajšnjim prebivalcem vsevprek, naj se poberejo v Jugoslavijo. Najostreje pa se je zaganjal v demokrata Passaduttija Cezarija, ga stalno napadal in mu celo grozil s smrtjo. Intrepida je sodnik obsodil na 6000 lir globe.

Kot zadnji je prišel na vrsto včeraj dopoldne 40-letni kmet Fabjan Bregant iz Moše, ki je bil obtožen, da je lansko leto skuhal na svojem domu 35 litrov žganja. Bregant se je izgovarjal, da žganja ni kuhal skrivaj, ampak javno, ker je pač mislil, da je to dovoljeno, kakor je bilo dovoljeno prejšnje leto. Naložili so mu 8000 lir globe in 3 meseca zapora pogojno.

Popoldne se je razprava nadaljevala in bomo o njej poročali jutri.

Varieté v Verdiju

Za prihodnji teden sta napovedani v goriškem Verdiju dve varietejski predstavi, ko bo 2. in 3. februarja nastopila italijanska gledališka skupina Latilla. Na sporedu je glasbena fantazija: «Občinstvo je z nami», ki jo izvaja Latilla s svojim orkestrom, dalje plesna skupina Excelsior, trojica Urbani in še nekaj drugih umetnic. Po tej predstavi bo sledil film «V vetru pisano». Vstopnina spodaj bo po 170 lir, na galeriji po 200 lir za osebo.

Z motorjem se je ponesrečil

Včeraj je motorist Capelo Bruno hotel s svojim motornim kolesom v Gorico, toda nesreča ga je čakala že pred vrati. Še ni dobro zajahal jeklenega konja in že je zdrsnil na tla. Udaril se je v glavo in si potolkel noge. Na pomoč mu je prišel rešilni avto Zelenega križa, ki ga je pripeljal v goriško mestno bolnico.

Izgubljena listnica

Včeraj je Žigon Jožef iz Standreža prijavil goriški policiji, da je izgubil svojo listnico, v kateri je imel poleg osebnih in drugih dokumentov tudi 21.000 lir.

Nezaželeni gosti

Goriška policija je te dni izgnala v njune rojstne kraje nezaželena gosta 45-letnega Ronchiattija Alojza in 27-letnega Antona Paola.

KINO

VERDI. 17: «Tropski pas», A. Scheridan.
VITTORIA. 17: «Gianni in Pinotto proti gangsterjem».
CENTRALE. 17: «Prepovedano krasti», A. Celli.
MODERNO. 17: «Ljubimci», C. Boyer.
EDEN. 17: «Uzurpator», B. Rathbone.

Prijava dohodnine

Zveza trgovcev v Gorici sporoča vsem včlanjenim tvrdkam, da dne, 31. januarja zapade zadnji rok za prijavo registrskemu uradu dohodkov dela, plač in mezd, ki so podvrženi dohodninskemu davku.

V prijavi je treba navesti za vsakega nameščenca posebej kosmato plačo, od katere je treba odšteti za uradnike 20.000, za delavce 5000 lir. Navesti je treba tudi datum sprejema ali odpusta vseh tistih nameščencev, ki so bili sprejeti v službo ali odpuščeni med letom 1948.

Plače uradnikov je treba deliti na dve dobi in sicer od 1. januarja do 31. marca, v kateri je bila odmera v višini 8 odstotkov plus doklade, in od 1. aprila do 31. decembra.

Občni zbor komercialistov

Predsedstvo pokrajinske zbornice doktorjev komercialistov sporoča vsem članom, da bo v soboto 29. t. m. ob 18. uri v sobi št. 41 v sodni palači redni občni zbor zbornice, na katerega so vabljeni vsi člani.

Roparji napadli peka

Na cesti blizu Krmina sta pred dnevi napadla dva neznanca 32-letnega peka Brandolina Karla, ki se je vračal proti domu v Brazzano. Roparja sta bila oborožena in Brandolinu ni preostajalo drugega, kakor da jima je izročil svojo listnico, v kateri je imel 15 tisoč lir.

Ko sta neznanca dobila denar, sta skočila na kolesi in jo odkurila v smeri proti Brazzanu.

Iz Benečije nam pišejo

Prebivalci Viskorše še vedno brez vodovoda

Uporabljati morajo nezdravo vodo, ki je povzročila že 17 primerov tifusa, od teh najmanj pet smrtnih

Viskorša v občini Tajpana je precej velika vas, ki ima nad 500 prebivalcev. Že pred več leti je napravil inž. Mantovani iz Vidma načrt za vodovod, ki ga vas nujno potrebuje, in takrat so potrosili za načrt in druga pripravljalna dela 1.200.000 lir. Do zgraditve vodovoda pa vseeno ni prišlo in ljudje in živina morajo uporabljati vodo iz studenca, ki teče preko travnikov in mimo gnojišč, kjer se meša z gnojnico in drugo nesnago.

Razumljivo, da je tako stanje proti vsem higienskim predpisom in da zato tudi posledice niso izostale. Tako je bilo v Viskorši v zadnjem času kar 17 primerov obolenj na tifusu, od katerih jih je bilo pet ali šest celo smrtnih. Vsakemu je znano, da se širi tifus najprej tam, kjer ni preskrbljeno z dobro pitno vodo, kakor je primer v Viskorši.

Prebivalstvo je videlo, da tako ni mogoče več dalje, in zato se je odpravila včeraj 25. t. m. k prefektu v Videm posebna delegacija, da bi mu direktno obrazložila nujnost dokončne zgraditve projektiranega vodovoda, ker bo drugače še nadalje obstajala nevarnost nalezljivih bolezni ne samo za Viskoršo, ampak tudi za vse ostale vasi v bližnji okolici.

Delegacijo, v kateri so bili župan iz Tajpane, Facchini Jožef, zastopnik brezposelnih Tomasin Emil, dva občinska svetovalca Mihaelčič Jožef in Pascolo Jožef ter krajevni zastopniki DFS, je v odsotnosti prefekta sprejel načelnik njegovega kabineta.

Delegati so mu razložili dejansko stanje in prefektov namestnik jim je obljubil, da se bo za stvar pozanimal in vprašal višje oblasti, naj nakažejo 5 milijonov lir, s katerimi bi dokončali vodovod in tako preprečili nadaljnje leglo nalezljivih bolezni. Za vodovod bi uporabili isto vodo, ki pa bi jo zaprli že zgoraj pri izvirku, in tako preprečili, da bi dobila na spodnjem toku razne nezdrave primesi, kakor se sedaj dogaja.

Vaščani Viskorše sedaj pričakujejo, da bodo oblasti držale svojo obljubo in ne bo ostalo samo pri polovičarskem delu, kakor se je to zgodilo pred dvema letoma. Delo pa je treba izvršiti še preden bo nastopila poletna vročina, ker je takrat nevarnost okuženja še mnogo večja, kakor v zimskih mesecih.

Zborovanje motociklistov

Preteklo nedeljo so imeli goriški motociklisti na svojem sedežu redni letni občni zbor, ki se ga je udeležilo precej njegovih članov. Najprej je podal poročilo predsednik Vinci o delu v preteklem letu in pohvalil nekatere bolj delovne člane. Za tekoče leto je predlagal novemu odboru, naj bi povečal število tekem in družabnih sestankov zlasti glede na dejstvo, da bo carine prosta cona privabila v Gorico letos večje število motociklistov.

Pri tej priliki je bilo tudi govora o načrtu za novo dirkališče, ki bi dalo klubu možnost, da bi organiziral motorne tekme in z njimi vzbudil zanimanje za ta šport med širšimi množicami.

Za predsednikom je podal športno poročilo Bojan Cuk. Sledile so volitve novega odbora, v katerega so bili izvoljeni: Blažičev Lev, Bucovini Mario, Cantarini G., Cenacchi T., Cuk Bojan, Cusulin E., Glessič E., Godina Leopold, Krainer Julij, Manera Ferruccio, Primožič Bazilij, Tessari B., Vinci Mario in Zerbetto Izidor.

Včeraj je bil novi odbor na sedežu CONI-ja, kjer so zvečer izvolili predsednika in razdelili delo ostalih odbornikov.

Sam se je okradel

Na podlagi poročila, ki so nam ga dali orožniki, smo poročali v včerajšnji številki o tatvini 30.000 lir, ki jo je utrpel Pavel Vidož iz Ločnika. Vidož je namreč tatvino prijavil orožnikom, ki so kot osumljenca pridržali njegovega sostanovalca Venceslava Erzetiča. Pri zasliševanju tega pa so se prepričali, da ni on tat, ter poklicali še enkrat na razgovor Vidoža, ki se je takoj po nekaj vprašanjih orožnikov zmedel in izjavil, da je bila tatvina le sad njegove fantazije. Erzetič je bil na to takoj izpuščen na svobodo, njegov prostor v zaporu pa je zasedel Vidož.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Za dvig gospodarstva v coni B

Predavanje v okrilju slovenskega prosvetnega društva „Oton Župančič" v Kopru

Ne more razgledan član katerega koli prosvetnega društva reči, da je aktiven, če se udejstvuje samo v tem, da od časa do časa prečita knjigo ali prisostvuje kulturni prireditvi. Razvoj, ki gre zelo hitro naprej, zahteva od vsakega člana množične organizacije ali prosvetnega društva, da se seznanja z vsemi vprašanji, ki so v zvezi s tem razvojem.

Tako je naše prosvetno društvo «O. Župančič» v Kopru organiziralo tudi redna tedenska predavanja, na katerih se člani s poljudnimi in vsem razumljivimi predavanji seznanjajo z vsemi važnejšimi vprašanji, ki so v zvezi z današnjim razvojem. Tako je bilo zadnje predavanje gospodarskega značaja. Nujno je, da vsi poznamo, kakšne so naše sile in razvojne možnosti za bodoče, zato prinašamo v izvlečku snov, katero je predavatelj Bressan podal zelo izčrpno.

Ozemlje, ki ga danes imenujejo cona B STO-ja, kot tudi vsa ostala Istra, je bilo pod prejšnjimi vladami v zelo slabem gospodarskem stanju. Gospodarstvo je vidno propadalo. Kmetijstvo, vinogradništvo in vrtnarstvo Istre se ni moglo razvijati in napredovati, ker je umetno ustvarjena konkurenca s pridelki, ki so jih dovažali iz Italije, zelo ovirala razvoj. Ta konkurenca je imela svoje politično ozadje: čim bolj oslabiti gospodarsko stanje istrskega kmeta in ga spraviti v odvisnost veleposestnikov.

Tedanji lokalni oblastniki so uvideli, da kmetijstvo strmoglavi v prepad, zato so pričeli pritiskati na odgovornih mestih in dosegli toliko, da so bila pričeta večja dela z gradnjo istrskega vodovoda in izboljšanjem bivših solin. Ta dela pa so bila le periodičnega značaja in nikakor niso izboljšala stanja istrskemu delovnemu človeku. Zaposlila so lokalno brezposelno delovno moč za nekaj mesecev. Potrebno bi bilo poseči v globino in rešiti vprašanje v temeljih — zemlji. Dati kmetijstvu vse razvojne možnosti. Na tak način kot je hotela izboljšati Italija gospodarsko stanje, nikakor ni mogoče rešiti propadanja kmetijstva. To lahko napravi le oblast, ki izvira iz ljudstva.

Vse do 15. septembra 1947 je bilo naše gospodarstvo postavljeno na nekaki začasnosti. Pričakovali smo imenovanje guvernerja in s tem združitev obeh ločenih con v pravo Tržaško ozemlje. Ko pa je s 15. septembrom stopila v veljavo mirovna pogodba, sta ostali obe coni še nadalje ločeni, kar je povzročalo znatne gospodarske težave v naši coni. Tudi vojaška uprava v Trstu je pokazala malo pripravljenosti za gospodarsko sodelovanje med obema conama.

Značaj začasne, kratke perspektive je po 15. septembru moral nujno dobiti daljšo in trajnejšo perspektivo. Lahko rečemo, da smo v letu 1948 napravili korak naprej v izboljšanju življenjskih pogojev. Ne trdimo, da imamo že vsega dovolj, toda z našim vztrajnim delom bomo to dosegli jutri. Neizpodbitno je dejstvo, da dnevno izboljšujemo gospodarstvo in življenjsko stanje.

Težko si predstavljamo gospodarstvo brez nekake usmerjenosti. Potrebno je, razvijati po nekem programu naše gospodarske možnosti.

Zelo široke razvojne možnosti in izboljšanja našega gospodarstva nam dajejo naše zadruge na vasi. Tudi zadruge višjega tipa. Če ljudstvo po vaseh teži za ustanavljanjem takih zadrug, bo ljudska oblast to težnjo tudi podprla. Vsa pažnja naj bo posvečena povečanju kmetijskih proizvodov. To nalogo bodo rešile prav kmetijske zadruge na vasi z razvojno perspektivo.

Obvladati moramo prav tako tudi proizvodnjo naše industrije. Pri tem se ne bomo postavljali v odvisnost od zunaj, ker imamo možnosti sami napraviti vse. Tako lahko pripravimo veliko konservirane zelenjave v naših tovarnah v Izoli, ki še ne izkoriščajo vse svoje kapacitete.

Trgovska mreža je še precej v neredu in ne zadovoljuje vsega prebivalstva. Tu bo potrebno težiti za tem, da se na vasi ne bodo dovoljevale špekulacije posameznih elementov.

Turizem je pri nas še v povojih. Lepote Istre so naravnost očarujoče in privlačujejo meščana in delavca. Postaviti restavracije, ustanoviti podružnico Planinskega društva in pričeti s propagando.

Da se na kratko povrnemo h kmetijstvu in vprašanju izboljšanja: v prvi vrsti je potrebno zagotoviti kmetom tržišča za njihove pridelke. Za izboljšanje delovnega stanja so dane velike možnosti v mehanizirani obdelavi zemlje. Ustanoviti bo potrebno še več traktorskih postaj ter razviti živinorejo, kar delamo v dolini Mirne.

V kletarstvu nas čakajo še velike naloge, ker je še zelo zanemarjeno. Kleti, sodi in tudi ravnanje z vinom ne odgovarja.

Imamo pa še komunalna gospodarstva, ki so brez dvema velikega pomena za naš gospodarski razvoj. Tu bo potrebno ustvariti v ljudstvu zavest, da je to njegovo gospodarstvo.

Osnova vsega tega pa je dejstvo, da ima oblast v rokah ljudstvo, da se lahko razvija in napreduje. Danes je zločin govoriti v naši coni o brezposelnosti. Če je kdo brez dela, je to le oni, ki noče delati ali pa ga niso znali pritegniti v delo.

Uspehi tega dela pa so že do sedaj prinesli veliko izboljšanje, še več pa jih bodo prinesli v bodoče.

Cepljenje z BCG v Istrskem okrožju

Dne 27. t. m. Koper v italijanski gimnaziji ob 8 uri in v slovenskem dijaškem domu ob 14 uri.

Od 31. januarja do 5. februarja bodo kontrole na istih krajih.

Cepljenje z BCG je najmočnejše orožje v borbi proti tuberkulozi!

Bertoki

Na množičnem sestanku v soboto sta bila v čast volitvam v SIAU sprejeta dva sklepa, in sicer, naj bi se gradil zadružni dom ter naj bi se zapuščeni hlevi popravili v hleve za prašiče. V ta namen so že na sestanku prevzeli obveznosti.

V nedeljo se je že pričelo s prostovoljnim delom. Nekaj jih je delalo pri hlevih za svinjake, večina pa pri pripravah za zadružni dom. Ta dan so opravili preko 250 ur in navozili 25 m3 kamenja. Posebno vneti so bili starejši ljudje, ki se zavedajo pomembnosti zadružnega doma za gospodarsko in kulturno življenje. Posebno vestna je mladina, ki se istočasno pripravlja na volitve. Ta dan bo postavila štafete, ki bodo sproti obveščale potek volitev vsa domača in sosedna volišča.

Kot kandidate v nove odbore SIAU je ljudstvo iz Bertokov, Sv. Tomaža, Škocijana in Sermina imenovalo ljudi, za katere je prepričano, da bodo kos težkim nalogam ter pomagali dvigniti gospodarstvo v domačem kraju. Tudi oni redki, ki niso poznali programa in nalog SIAU in so vsled tega do sedaj odklanjali legitimacijo bratstva, prihajajo na odbor ter jo prosijo.

Izgubljena žepna ura

Dijak Dušan Venturini je včeraj iz šole grede na poti iz Kopra v Škocijan izgubil zapestno uro. Poštenega najditelja prosi, naj jo proti nagradi prinese v slovensko gimnazijo v Kopru.

Z nogometnih igrišč

Izidi tekem okrožnega prvenstva v zadnjem kolu:

Piran B — Arrigoni B	0:4
Medusa B — Partizan	0:1
Rdeča zvezda — Novi grad	2:0
Olimpija — Buje	2:2
Brtonigla — Umag B	1:2

Izidi 12. kola prvenstva I. razreda:

Ferbulana — Savudrija	4:1
Brtonigla B - Jadran	(neodigrana)
Buzinija-Pom. akad.	(neodigrana)

Šahovske beležke

Seja. Danes ob 16 bo tretja seja pripravljalnega odbora na sedežu ZDTV. Vabljeni vsi odborniki in zastopniki društev tudi iz Pirana, Izole in Portoroža.

Simultanka. Danes ob 20 bo v klubu vojne uprave v Kopru simultanka. Vabljeni vsi!

Vpišite se v SIAU pred 30. januarjem 1949, da si s tem omogočite volivno pravico. Izkaznica Slovansko - italijanske antifašistične unije je izkaznica časti!

Živela SIAU, del mednarodne antiimperialistične fronte v borbi za mir!

Živela SIAU, enotna fronta vsega delovnega ljudstva v borbi za dvig produkcije in življenjske ravni!

Pomlad bo!

Pomlad bo — je odjeknilo v dušah naših zatiranih ljudi ob prvih glasovih revolucije pred sto leti, ko se je pričelo prebujenje balkanskih narodov. Takrat komaj slutena svoboda, nekaj kar se lahko le sanja...

Danes!

Istrsko ljudstvo gradi, izboljšuje, utrjuje, snuje, se uči, napreduje, govori, poje in vriska v svojem jeziku — v veliki pomladi, u svobodi!

Pomlad bo — bingljajo v sunkih burje kosmati okrogli sadovi na lepotičnem drevju ob cesti. Zdi se, da jih hoče burja že zdaj prebuditi v življenje, četudi smo šele v januarju.

Pomlad bo — se oglaša v duši istrskemu kmetu-zadrugarju — včeraj hlapcu, sužnju, kolonu nekdanjim velikašem Gravisiju, Madonizzi in Nobilu, ko okopuje brajde in že sadi zgodnji grah.

Pomlad bo, pomlad bo, pomlad bo — drdra in ropoče traktor tik ceste, ki globoko preorava opešan breskov nasad. Ni je ovire, ki bi se mu upirala.

Pomlad bo — govori sam s seboj napreden kmet, ko stopa za traktorjem in že dela načrte, kaj in kako bo posadil po tem terenu.

Pomlad bo — ti razveselijo oko in dušo drobni rumeni cveti okrasne spenjevke, ki opletajo pusto zidovje stanovanja nekdanjega «socialista» Nobileja v Bertokih tik cerkve.

* * *

Nedeljski potniki, ki so si zaželeli malo svežega zraka in burje, ki je nalahno pihala čez škofijski prelaz in dol do Tinjana, so se radovedni ustavljali tostran Serminskega hriba. Poleg ceste sta pod vasjo Bertoki vihrali dve zastavi v njivi pravkar izklile pšenice: italijanska in slovenska z rdečo zvezdo. Včasih, ko je burja močneje zapihala, sta se zapletali ena v drugo, kot da se objemata, kot da tudi onidve izražata bratstvo.

Prav tam poleg je velika skupina ljudi razkladala kamenje, katerega je dovažalo iz ankaranskih solin osem parov konj in volov. To so bili bertoški udarniki — ljudje in živina — ki so pripravljali kamenje za novi, veliki, skupni zadružni dom.

Da, tudi Bertočani bodo gradili zadružni dom!

Prav ta nedelja je bila določena, da bodo pričeli s pripravljalnimi deli. Kako lepo in pomenljivo se ujemajo pravkar izklile mehkozelene bilke pšenice z delom, ki ga pričenjajo tudi Bertočani.

Tu mlada setev, ki obeta za prihodnji junij kruh in življenje — tu prva dela za tisto veliko zgradbo kulture, gospodarstva, napredka, bratstva, ki bo še bolj utrdila med borbo za svobodo ustvarjeno povezavo in razumevanje med Slovenci in Italijani.

Spomnil sem se prej opisanih sličic, doživetih, ko sem hitel po cesti iz Kopra, da tem novim ljudem izročim pozdrave tovariša RADA, ki jih je prav v današnjem «Primorskem dnevniku» naslovil istrskim zadružnikom.

Povedal sem udarnikom te pozdrave, ki jih pošilja preprosti tržaški delavec-borec. In še sem vsem navzočim — Italijanom in Slovencem — podčrtal pomen lepe misli, ki jo izraža v pozdravih tovariš RADO.

«Gradimo zadružne domove zato, ker hočemo dati sebi človeško življenje in za vselej poteptati zakone hlapčevstva! In dalje: da bo vsak novozgrajeni zadružni dom — opomin smrti vsem esulom, ubežnikom, izdajalcem in dezerterjem iz položajev borbe delavskega razreda, dokaz naše vedno večje moči in združenosti v borbi proti vsem ostankom fašizma in razrednemu sovražniku — svetovnemu kapitalizmu.»

Še bolj so tedaj razumeli, kako veliko delo bodo napravili.

Povprašal sem še tovariša Melchiora Novela, Italijana, ki je z več drugimi tovariši hitel pripravljati kamenje, kaj bi on odgovoril na voščila in pozdrave tovariša Rada.

Nič ni premišljeval, ampak jasno odgovoril:

«Scrivi, compagno, che noi i saluti e gli auguri gli ricambiamo col nostro lavoro e con la nostra fratellanza. Impegneremo tutte le nostre forze nel lavoro. Quando verrà da noi troverà sul posto dove oggi accumugliamo le prime pietre, le fondamenta della nostra Casa del cooperatore già fatta. Così rafforzeremo la nostra economia, la fratellanza, la democrazia e la pace. Questa è la nostra risposta al compagno Rado.»

«Napiši, tovariš, da mu voščila in pozdrave vračamo z našim delom in našim bratstvom. V to delo bomo zastavili vse naše sile. Kadar nas bo prišel obiskat upamo, da bo na tem mestu, kjer danes pripravljamo prvo kamenje, že našel sezidane temelje našega zadružnega doma. Tako bomo še bolj utrdili naše gospodarstvo, bratstvo, demokracijo in mir. To je naš odgovor tov. Radu.»

Kratek pogled okoli teh poslopij prikaže sliko velike zapuščenosti in zanemarjenosti. Garaži se je udrla streha, hlev za živino je že davno brez nje. Petnajst mladincev je tudi tu sem prineslo nekaj novega. Staro in zapuščeno se umika novemu, lepšemu, boljšemu. Prej eden, ki je živel od dela mnogih kot trot — danes več, ki bodo s pridnostjo spremenili ta kraj v pridnostjo spremenili ta kraj v prejetno in prikupno domačijo.

Vračam se nazaj do mesta udarnikov. Ves vroč in zasopel prihiti mlad tovariš z baze Sermin. Hud je in zahteva voznike. V treh so v dvanajstih urah pripravili 6 m3 kamenja. Zdaj bi ga bilo treba prepeljati na mesto gradnje. Pa se kar kmalu potolaži, ko vidi, da je tudi tu vse v veliki zaposlenosti. Bodo pa pripeljali.

Vseh udeležencev prvi dan dela za zadružni dom je bilo 64, pripravili so v 256 urah 25 m3 kamenja, prevoženega iz daljave 1500 m.

Tovariš Rado, to je prvo delovno poročilo — «bollettino» Bertočanov o pripravah za gradnjo trdnjave bratstva, kulture, gospodarstva, napredka in svobode. Vsi, ki so se dela udeležili, te pozdravljajo z vzklikom:

Pomlad bo!

OGAREV

ZADRUŽNIŠTVO

Referat tov. Janka Furlana

na konferenci prosvetnih delavcev okrožja v Portorožu dne 9. tm.

Ko je predavatelj opredelil oba pojava (kapitalizem in socializem), se je pomudil pri duševnosti današnjega človeka v obče in posebej prosvetnega delavca. Kam nagibamo, kakšen je naš pogled na svet in življenje, kakšen življenjski nazor? Ni končno nikako čudo, če smo mešane duševnosti, omahljivci, zbegani, neodločni, pod različnimi vplivi in zato preveč pasivni. Tudi mi predstavljamo poosebljeno dobo prehoda iz ene stvarnosti v drugo, iz ene politične sredine v drugo. Med tema vedno bolj razburkanima skupinama smo kot pasivna trščica na razburkanem morju.

Pri tem je naša krivda v toliko, v kolikor to vidimo, slišimo in čutimo, a se ne potrudimo, da bi preučili zakone teh pojavov. Smo prosvetarji z odrejenimi nalogami, s pomembnim in odgovornim poslanstvom, ki naj provaja naši vasi in delovnemu ljudstvu sploh novo sproščeno življenje; smo inženirji človeških duš, ki naj preobrazijo mladino v samozavestne, samostojne, odločne, smele tvorce nove družbe, tvorce z globoko razvitim čutom odgovornosti, dolžnosti in pravice ter družbeno zavestjo. Če le malo poznamo razvojne zakone človeške družbe, bomo lahko razumeli Stalinove besede, češ da ni važno, kar je bilo in je še ter mogoče kaže neko nepremagljivo trdnost, nato slabost, ampak je važno to, kar pred nami raste, čeprav je to še šibko. Saj je v prirodni zakonitosti, da staro razpade, mlado pa raste. Svet je v neprestanem spreminjanju: nekaj razpada, nekaj nastaja. A vse je v medsebojni povezanosti in odvisnosti in ni pojava niti v naravi niti v družbi, ki bi bil sam iz sebe in le za sebe oziroma nekaj samobitnega ali samohotnega. Če hočemo torej rešiti vprašanje, ki zadeva delovno ljudstvo vse zemeljske oble — pereče socialno vprašanje — ga moramo zdraviti iz osnove. Osnovo pa predstavlja gospodarstvo. To vprašanje pa ni tako enostavna zadeva, kar potrjujejo tudi Leninove besede, da je politika zgoščen izraz gospodarstva. Če je tako — in tako nedvomno je —, je treba temeljitega doslednega preučevanja življenjskih pojavov v celoti. Šele tako bomo razumeli svoje naloge med ljudstvom in jih pravilno reševali in šele s tem se bomo seznanili s pomenom in vlogo zadružništva tako v kapitalističnem kakor v socialističnem gospodarstvu. Kot je temeljita razlika med obema gospodarskima sistemoma, tako je tudi med kapitalističnim in socialističnim zadružništvom. Pravi smisel zadružništva je v njegovi težnji po samopomoči in uporu proti izkoriščanju. Zato je zadružništvo naprednega značaja. Niti eno niti drugo ni bilo mogoče v kapitalističnem gospodarskem redu, ker noben družbeni red ne trpi njemu protivnih tendenc. Zato zadružništvo v kapitalizmu je le skromna ustanova podrejena zakonom njegovega razvoja. Skromne praktične koristi imajo oni, ki imajo kaj prodati in kupiti (srednji kmetje), delavske zadruge pa morajo poleg praktičnih gospodarskih uspehov (boljše blago, boljša mera in vaga, nižje cene) vršiti šolanje svojih članov za samostojno gospodarjenje, podpirati svoje socialne ustanove in politične organizacije, sodelovati pri mezdnem vprašanju, podpirati borbo proti draginji, davkom, carini, vojni itd. Nekaj drugega pa je zadruga v demokratičnem ali socialističnem gospodarstvu, kjer je vključena kot sodelavec v graditvi novega gospodarskega in družbenega življenja. Novo ljudsko zadružništvo vsebuje iste prvine, ista načela kot vsako ljudsko demokratično usmerjeno gospodarstvo: *samopomoč*, samoupravo, sodelovanje, enakopravnost, bratstvo, edinstvo... Ono povezuje drobna kmečka in obrtniška gospodarstva v čim večjo delovno skupnost, da dvignejo produktivnost oziroma storilnost svojega dela. Ogromni so uspehi takih zadrug v SZ, kjer so bili kmetje do oktobrske revolucije pravcati siromaki - sužnji veleposestnikov. 10 in pol milijona kmetov je imelo komaj 82 milijonov ha zemlje in to najslabše, 30.000 velikih zemljiških posestnikov 76 in pol milijona ha ali 2500 ha na družino, 700 največjih plemičev pa povprečno vsak po 32.500 ha zemlje. Po oktobrski revoluciji so kmetje dobili v večno uživanje 152 milijonov ha. Da so mogli to zemljo racionalno obdelovati oziroma jo mehanizirati in si tako delo skrajšati, olajšati in dvigniti hektarski donos, so se združili v produktivne kmetijske zadruge, ki so se razvile v glavno obliko kolhozov, to je v skupna (kolektivna) gospodarstva. Člen 7. ustave ZSSR določa, kaj je v kolhozu skupna lastnina vseh zadružnikov in kaj pripada vsakemu posamezniku v zaseben užitek. Kmetovo delo in imetje ne sloni na individualnem delu in zastareli tehniki, ampak na kolektivnem delu in moderni tehniki. Sovjetski kmet je nov kmet, kakršnega nam zgodovina še ni dala, je nov človek z zavestjo skupnosti, ki mu nudi polno jamstvo za vedno lepše, boljše in smiselnejše življenje, iz siromašnega pomilovanja vrednega bitja se dviga v samozavestnega kulturnega tvorca socialističnega gospodarstva.

Po isti poti gre jugoslovansko in gospodarstvo vseh demokratičnih držav.

In mi?

Čuvati moramo pridobitve narodno-osvobodilne borbe, čuvati in utrjevati ljudsko oblast, to jamstvo našega gospodarskega, političnega in kulturnega razvoja, predvsem pa moramo skrbeti za gospodarski dvig kmetijskega gospodarstva.

Samo tod si utiramo pot v resnično svobodo. Za to svobodo moramo napeti vse sile vsi, prvi pa prosvetni delavci na vasi, ki so prvi poklicani prižgati v novih zadružnih domovih bakla gospodarskega, političnega in kulturnega napredka.

KONEC

Beograd si ustvarja svoj preskrbovalni sistem

Med Donavo, Tamišem, Karaškim prekopom ter med vasjo Čento se razprostira okrog 80 tisoč katastrskih juter zemlje, ki jo imenujejo Pančevački Rit. To ozemlje je bilo pred dvema letoma še zapuščeno in ogroženo zaradi stalnih poplav sosednjih rek in ga je bilo moči le delno izkoriščati, a še to največ samo za pašnike. Na tej zapuščeni in s primitivno tehniko le delno obdelani zemlji pa se je pred dvema letoma začel ustvarjati moderen poljedelski kombinat, ki bo v bližnji bodočnosti predstavljal za beograjsko prebivalstvo enega glavnih izvorov prehrane.

Prva dela na ureditvi Pančevačkega Rita za to veliko nalogo so potekala na zavarovanju vsega področja od stalnih poplav. Ta dela so danes končana in devetdeset km dolg nasip onemogoča sosednim rekam, da bi pustošile bodoča bogata polja in uničevale pridelke. Druga važna naloga, ki jo je bilo treba rešiti, predno so pričeli graditi moderne in široko zasnovane zadružne gospodarske objekte, je bil problem prometnih zvez. Pančevački Rit je bil namreč do sedaj predel bogato plodne zemlje, ki poleg tega da je bil izložen poplavam, ni bil obljuden največ zaradi svoje odrezanosti od ostalega sveta. Beograd, katerega bo moral Pančevački Rit v bodoče hraniti, je ta problem energično rešil z zgraditvijo 50 km dolge železniške proge, katero so izgradile lani mladinske delovne brigade in člani beograjske Ljudske fronte s prostovoljnim delom.

Šele po teh nujnih prvih pripravah so se pričela na Pančečkem Ritu prva merjenja in prva dela za kapitalno izgradnjo. Na obsežnih in številnih gradiliščih, ki so nicala na obširnih poljih, pa se je povsod pojavilo težko vprašanje: pomanjkanje delovnih moči. No, delo zaradi tega ni trpelo. Na pomoč so priskočile množične organizacije in Ljudska fronta Beograda ter okolice. Formirale so se posebne brigade članov Ljudske fronte, ki so se s takim poletom zagrizle v graditev objektov državnih poljedelskih gospodarstev na Ritu, da so bile že po 30 dneh dvakrat proglašene za udarne.

Zahvaljujoč naporom in delovnemu zagonu teh in prejšnjih delovnih brigad Ljudske fronte danes na Ritu vstajajo obrisi bodočih ogromnih poljedelskih kombinatov — hraniteljev jugoslovanske prestolnice Beograda. Naselbina Padinska Skela, okoli katere so se nekdaj razprostirali pusti in prazni močvirnati travniki, je danes spremenjena skoraj v majhno mestece. Tu je zgrajenih 71 objektov in cela vrsta pomožnih zgradb, skladišč in barak. Na zidarskih delih pomaga gradbenemu podjetju «Kosmaj» ražanjska frontovska brigada, ki je že dvakrat zaslužila naslov «udarna». Samo v 20 dneh svojih akcij na tem gradilišču je brigada dala 12.231 efektivnih, odnosno 18.876 normalnih ur.

Na Glogonj Ritu, kjer je prej samevala ena sama pristava, se danes ne more s pogledom objeti vsega kar se tam gradi. Od 68 planiranih objektov se samo še na 4 objektih dela niso pričela. Na površini okrog 5 hektarov leži veliko stanovanjskih hiš, barak za perutnino, shramb za orodje in traktorje, silosov za žito, hlevov za govedo, senikov in kašč in ostalega. Gospodarstvo, ki se tukaj gradi, bo zaposlilo in dalo strehe ter kruha 3.000 poljedelskim delavcem in strokovnjakom. To bo posebno mestece, za katerega se že poleg stanovanjskega centra gradijo otroška zavetišča in jasli ter osnovne šole. Zgrajen je že dom kulture s prostornimi dvoranami. Dom bo kulturni center Glogonj Rita, ki bo imel tudi za fizkulturo vse pogoje za širok razvoj. V ta namen se že dovršujejo dela na graditvi plavalnega bazena, telovadne dvorane in nogometnega igrišča.

Razen poslednjih del na progi Pančevački Rit — Beograd in na gradnji objektov v Padinski Skeli ter Glogonj Ritu grade frontovske prostovoljne brigade na Pančevačkem Ritu še drug gospodarski objekt in sicer: državno posestvo za svinjerejo in perutnino. Veliko pitališče svinj bo moderno in bo v svoje prostorne svinjake lahko sprejelo 20.000 debelih prašičev, s katerimi bo popolnoma zadovoljilo potrebe Beograda s svinjskim mesom in mastjo. Na istem gospodarstvu so že urejeni hlevi več kot 1.000 krav, a mnoge hleve še gradijo. Predvideno je, da bodo samo s tega posestva izvažali v Beograd vsako jutro 50.000 litrov mleka. Razen tega bo na posestvu organizirana tudi moderna farma za perutnino z velikim številom inkubatorjev. Na farmi bodo gojili hkrati okrog 30.000 komadov različne perutnine.

Vse to so samo posamezni deli bodočega Pančevačkega Rita, neizmernega bogastva, ki ga odkrivajo delovne roke beograjskih frontovcev na zapuščenem zemljišču, o katerem se je vedelo v stari Jugoslaviji komaj to, da obstaja.

	LIR
PREJŠNJI ZNESEK	860.781
BABIČ JOŽE	200
F. C.	300
FRANCKA	1.000
KOSUTA EGIDIJ	1.000
KOSUTA VERA	1.000
ŽAGAR FRANC	300
P. D. «SLOVAN»	2.000
MARTELANC DORA	500
KAPUN MARIJA	500
SKUPNO	867.581

* * *

OPOZORILO. *Prispevki v sklad «za zgraditev novih zidov na slovanskem kulturnem pogorišču» se sprejemajo: v ul. Machiavelli št. 1/I., pri vseh slovenskih in hrvatskih prosvetnih društvih na Tržaškem ozemlju in pri upravi «Primorskega dnevnika» ul. Ruggero Manna št. 29. Za prispevek v znesku nad 100 lir prejme darovalec začasno potrdilo, na podlagi katerega pa ČASTNO PRIZNANICO glasečo se na njegovo ime.*

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

PROIZVODNJA TRSTA IN ERP-DRŽAV v l. 1948

Po poročilu Reuterja je računati industrijsko proizvodnjo Trsta v letu 1948-1949 na 65 odst. proizvodnje iz leta 1938. Šele v dobi 1949-1950 naj bi dosegla 90 odst. predvojne. Reuter je podatke posnel iz poročila odbora za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) o poteku plana ERP v evropskih državah. Ta rezultat je za Trst in njegovo gospodarstvo porazen, ako upoštevamo izjavo šefa statističnega oddelka uprave za Marshallov plan (ECA) glede evropske produkcije v tretji četrtini 1948. Po tej izjavi je bila produkcija tvornic in rudnikov na višini iz leta 1938. Jeklarska industrija (razen Nemčije) je celo prekosila številke produkcije iz 1938. Še bolj porazna je primerjava z proizvodnjo zaledniih držav, ki je znašala povprečno 105-110 odst. predvojne, v nekaterih panogah pa tudi mnogo več!

bi bili 212 milijonov dolarjev ter naj bi se pokrili za 2/3 z obveznicami, preostalo tretjino pa bi kril delniški kapital. Tako so sklepali na konferenci v Innsbrucku zastopniki avstrijske vlade, pokrajin, anglo-ameriških oblasti, avstrijskih elektro-družb in nemških interesentov. Pozneje so vse predloge izročili tudi zastopniki Mednarodne banke za obnovo na seji komisije v Ženevi, kjer so obširno razpravljali o tem vprašanju. Nagla realizacija načrta je odvisna predvsem od sklenitve avstrijske mirovne pogodbe, ki bo v kratkem zopet na dnevnem redu. Vsekakor pa je zanimivo, da kljub velikemu organizmu, ki ga tvori uprava za Marshallov plan, pride prav pred evropsko ekonomsko komisijo, ki je organ Združenih narodov, mnogo stvari, ki bi jih zapadnjaki lahko reševali tudi v okviru ERP-a. Po porazu republikanske stranke v ZDA je tu in tam več znakov, da se ustanova Združenih narodov vendarle močneje uveljavlja.

Nov carinski zakon FLRJ

Službeni list FLRJ objavlja v št. 90 z dne 20 10. 1948 besedilo novega carinskega zakona, ki obsega podrobne predpise glede carinskega pregleda in nadzora blaga, ki se uvaža ali izvaža iz države ali pa je v tranzitu. Naveden je v njem seznam carinskega blaga, carinskih prehodov, skladišč itd. Tarifa za carinske pristojbine ni izpremenjena in je v veljavi, kakor je bila doslej.

Tobak iz Makedonije za Argentino

Po sporočilu Trgovinske zbornice FLRJ v Beogradu vlada v Argentini veliko zanimanje za jugoslovanski tobak makedonskega izvora. Napoveduje se, da bodo nakupi argentinskih interesentov znatni, ker je tovrsten tobak zelo pripraven za predelavo v tobak ameriške vrste. Argentinski uvozniki so tudi izrazili svoje zadovoljstvo zaradi izvrstne opreme pošiljk, ki jih prejemajo iz FLRJ. Blago je tako zavarovano, da ne trpi najmanjše poškodbe na prevozu, in je obenem ambalaža zelo okusna.

Evropska ekonomska komisija za elektrarne v Avstriji

Kaže, da v mednarodnih krogih ne žele povsem zapostaviti delovanja Evropske ekonomske komisije (ECE), ki izdeluje poleg komisij za Marshallov plan tudi razne načrte. Te dni je objavil elektro-odbor te komisije dva načrta ki predvidevata izgraditev dveh veleelektrarn v Avstriji, ki bi jim služile vodne sile jezera Luene in doline Oetz ter bi skupno dajale 2000 milijonov kilovatov energije letno. Dve tretjini tega bi porabila področja nemške Biconije, eno tretjina pa bi ostala Avstriji ter za izvoz v Švico in Italijo. Stroški gradnje raznih mednarodnih finančnih skupin iz Velike Britanije, Lotaringije, držav Beneluxa in Nemčije v dneh od 12. do 17. januarja t. l. v Duesseldorfu.

Finančni kapital zapadnih in ameriških skupin se je pripravil na obsežno izkoriščanje nemške industrije, ki naj bi mu služila bodisi zaradi oboroževanja bodisi zaradi ustvarjanja profitov na podlagi nemškega izvoza, ki se naglo dviga. Razumljivo, da bo delež jeklarn pri tem največji, saj so s premogom in jeklom povezane skoraj vse ostale industrijske panoge. Vendar pa so spekulanti — kapitalisti najprej dosegli, da je bila izvedena reforma valute v zapadni Nemčiji ter so šele potem pričeli investirati svoja finančna sredstva. Zato se je pričela produkcija jekla in surovega železa Biconije znatno večati šele v drugi polovici preteklega leta:

	surovo železo	jeklo
produkcija 1946 (v 1000 tonah)	1.873	2.373
1. polletje	885	1.026
2. polletje	988	1.347
produkcija 1947	1.941	2.785
1. polletje	810	1.183
2. polletje	1.131	1.602
produkcija 1948	4.608	5.387
1. polletje	1.788	2.027
2. polletje	2.820	3.360

(Leta 1936 je znašala proizvodnja jekla za področje Biconije 14 milijonov ton.) V drugi polovici 1948 je namreč bila znatno povečana proizvodnja premoga ter se je pričel dovoz rud iz inozemstva in livarskega peska. Pod vplivom preje omenjenih sklepov glede mednarodnega holdinga za Porurje se bo letošnja proizvodnja nedvomno znatno povečala. Neizpolnitev mednarodnih obveznosti glede demontaže tovarn bo seveda dejansko slabila pogoje za mir v Evropi.

ALI SI ŽE NAROČNIK «PRIMORSKEGA DNEVNIKA»

Junaštvo na dnu morja

V podjetju, ki dviga potopljene ladje

Takoj po osvoboditvi je bilo delo zlasti težavno in naporno. Na razpolago smo imeli preprosta sredstva. Ribiške čolne, majhne, petnajsttonske žerjave in izrabljeno potapljaško opremo, ki se je lahko pri vsakem potapljanju v morje razpadla in spravila potapljača v smrtno nevarnost.

In prav tedaj so bile naloge največje. Ob vsem našem Jadranu so ležale na morskem dnu ladje, ki so bile potopljene v štiriletni vojni, mnoge z italijansko ali nemško zastavo, poleg njih pa tudi velik del naše mornarice.

Redke ladje, ki so po vojni ostale nepoškodovane, niso mogle izpolnjevati premnogo nalog: prevažanja potnikov in tovorov, povezave z otoki in tujimi deželami. Zato je bilo treba naglo organizirati dviganje in popravljanje potopljenih ladij. Dotlej so bila takšna dela monopol tujih družb — «Tripkovicha» in drugih.

Pomanjkanje izkušenosti in potrebnega orodja je bilo treba nadomestiti s požrtvovalnim delom ljudstva. In tako je v resnici tudi bilo. Že prvo leto po vojni smo dvignili z morskega dna ladjo «Knin». To je bila naša prva ladja, ki jo je dvignilo domače podjetje. Nato smo dvignili «Svobodo» in «Lapad» in še vrsto drugih ladij. Organizacijo nadaljnjega dviganja ladij je nato prevzelo od vojne mornarice novo organizirano državno podjetje «Brodospas».

V splitski luki je ležala v globini dobrih desetih metrov popolnoma prevrnjena ladja «Zagreb» — današnja «Dalmacija». To ladjo je bilo treba najprej popraviti. V ta namen pa so bile potrebne, posebne priprave in dvigala, ki jih takrat še nismo imeli. Pomanjkljivo tehniko je nadomestilo množično delo. Potapljači so se po trikrat na dan potopili na morsko dno. In ko so na ladji zaprli vse odprtine in so iz ladje s sesalkami izčrpali vodo, se je ladja dvignila na morsko gladino, — ampak v tem je poteklo leto dni napornega dela.

Na severnem Jadranu — v reškem pristanišču — je ležala v globini več ko sto metrov velika in dolga italijanska ladja «Ramb». Pod njo je bilo treba izkopati več kanalov, da bi po njih potegnili debele železne vrvi. Podjetje še ni imelo strojev, zato so potapljači delali z rokami, s krampi in drugim železnim orodjem. Samo zavednost in ljubezen do domovine sta jim dajali moč, da so prestali vse napore in da je bilo njihovo prizadevanje zmagovito. Po nekaj mesecih je bil «Ramb» že v doku neke naše ladjedelnice.

Štiri mesece so odstranjevali bombe...

Ob zlomu Italije se je v zadrski luki potopila ladja «Brandisium». To je bila nova ladja, ki se pri potopitvi ni preveč poškodovala, zato je bilo prav potrebno, da jo dvignemo. Toda v ladji je bilo kakšnih 90 vagonov letalskih bomb, ki bi ob kemičnih spremembah po daljšem ležanju v vodi lahko eksplodirale, in to se pravi, da bi bil lahko ves Zadar zletel v zrak.

Več komisij je raziskovalo ta primer in vse so soglašale v tem, da ne kaže dvigniti to ladjo. Delovni kolektiv «Brodospasa» pa se s tem ni zlagal. Na delovnem posvetu je bilo sklenjeno, da ladjo vsekakor dvignejo. Luka Zaputovič, bivši potapljač, zdaj pomočnik ravnatelja podjetja, je izdelal načrt. S pomočjo splava, pod katerim naj bi bile pričvrščene košare, bi dvigali z žerjavi bombe z ladje in jih spravljali v košare, nato pa bi jih prevažali precej daleč od obale in jih pometali v morje.

Nikakor ni bilo gotovo, da ne bodo bombe eksplodirale že ob samem dotiku. Bilo je torej vprašanje, kdo bo prvi stopil v ladjo. Potreben je bil en sam potapljač, priglasilo pa se jih je takoj desetero. Žreb je določil tridesetletnega Vekoslava Pribando, ki se že deset let potaplja na morsko dno.

Vekoslav je bil ponosen, da je njemu pripadla pomembna in tolikanj odgovorna naloga. Ob skupnem prizadevanju in največji pažnji je žerjav kmalu dvignil prvo letalsko bombo, težko pol tone. Bomba ni eksplodirala. Takoj za Vekoslavom se je potopil Lovro Tanfara, star potapljač, za njim pa še drugi člani potapljaškega zbora.

Delo na morskem dnu je zahtevalo mnogo potrpežljivosti, truda in nenehne pažnje, kajti eksplozija ene same bombe bi bila zažgala vse druge. Dnevno niso mogli dvigniti več kakor 10 do 14 ton bomb. Zato je bilo delo dolgotrajno. Štiri mesece so dvigali samo bombe, šele nato so lahko začeli dvigati tudi ladjo. Požrtvovalno, tvegano in potrpežljivo delo Vekoslava Pribande in njegovih tovarišev je bilo uspešno. Naša domovina je pridobila še eno novo ladjo, ki bo nosila zastavo FLRJ.

Pomoč tovarišu za ceno življenja

Delo pri dviganju potopljenih ladij se razvija nenehno dalje. Člani delovnega kolektiva «Brodospas» so razdeljeni v skupine in so na delu ob vsej naši obali.

V reški luki leži v globini več kot dvajset metrov potopljena motorna ladja «Loki», dolga okrog 120 metrov. Okrog te ladje se trudi potapljaška skupina pod vodstvom tovariša Milina. In tovariš Milin pravi: «Največja težava je ta, da leži ladja tako globoko in da je nagnjena za več kot 90 stopinj. Razen tega je bilo treba za postavljanje cilindrov odstraniti s podvodnim žaganjem vse, kar je nad ladjo: jambore, topovske podstavke in vse drugo. To pa zahteva dolgotrajnega in napornega dela naših potapljačev».

Pri dviganju ladje «Loki» je Vicko med najboljšimi potapljači. Po njegovem nasvetu so začeli pod ladjo kopati kanal. Spočetka se je to zdelo nemogoče, toda Vicko ni odjenjal. Sam se je potopil na dno in se dan na dan trudil okrog kanala. Naposled se mu je delo obneslo. Prihranil je državi milijon dinarjev stroškov. delo pa je skrajšal za dobra dva meseca.

Poleg starih in izkušenih pomorščakov sodelujejo tudi mladi potapljači. Nedavno tega se je tovariš Jagodnik šele drugič spustil na morsko dno. Ni se še docela prilagodil podvodnemu življenju, počutil se je še negotovega, pri gibanju rok in života ga je močno ovirala potapljaška oprava. Treba je bilo zakrpati tesne pregrade v ladji. Z njim je bil na delu stari potapljač Ivo Škopač. Delo je nekaj časa teklo kakor po navadi. Iznenada, ko Jagodnik še ni ničesar slutil, je Ivo zaslišal zamolkel, lahen šumot in se je takoj zavedel, da je kompresor, po katerem sta dobivala svež zrak, prenehal delovati. V steklenicah je bilo še nekaj zraka, vendar vse premalo, da bi ostala živa, preden prideta na površje. Ivo se je zavedel nevarnosti, ostal pa je hladnokrven. Dal je Jagodniku znamenje, naj takoj zapusti ladjo, zase je izključil nadaljnji dotok zraka in s tem prepustil vso ostalo rezervo mlademu tovarišu...

Tovariši so potegnili Iva nezavestnega na površje. Ko si je po daljšem času opomogel in se spet ovedel, so bile njegove prve besede: «Ali je Jagodnik ostal živ?» Ko so mu povedali, da je Jagodnik po njegovi zaslugi rešen, je lahko Ivo mirno zaspal, saj je bil na smrt truden in docela izčrpan. Že po treh dneh pa se je vnovič potopil na morsko dno in nadaljeval svoje vsakdanje delo, s katerim v družbi drugih tovarišev krepi jugoslovansko mornarico.

(Iz «Tovariša»)

PO UDARNIŠKEM DELU SE DELAVCI ZBEREJO IN SE RAZGOVARJAJO.

MAKETA NOVE TISKARNE «RAD-A» GLASILA ESJ V NOVEM BEOGRADU.

TIŠINA

Bogomir Magajna

Ko so Nemci zasedli vse doline in dolinice krog hriba, na katerem je stala naša zasilna bolnišnica, je zavladala med nami popolna tišina. Bolnišnico je tvorilo nekaj desk, naslonjenih na strmine med smrekami. Tičali smo v globoki vrtači, tisoč metrov nad morjem, v mrazu in med počasnim naletavanjem snežink, ki se kar niso hotele zares oprijeti smrek in tistih redkih brez, ki so še imele na sebi po nekaj orumenelih listov. Pristreški so bili spredaj široko odprti in če bi Nemci pravkar ne ubili našega terenca in še nekega partizana, ki se je kdo ve od kod izgubil v ta samotni kraj, bi bilo kaj lepo gledati tiste snežinke. Medicinec, ki je šel po vodo, se je vrnil brez nje in s prstom na ustih zašepetal, da so Nemci ob našem studencu. Čisto od blizu je videl našega ubitega terenca ter tistega mrtvega neznanca. Baje je bil, kot so govorili pozneje, tisti neznanec pisatelj Blanč, ki je včasih pisal črtice v «Jutru». Toda o njem bom napisal ob drugi priliki; prelep fant je bil, da bi ga človek omenil kar samo tako v par vrsticah — samo ne vem, kdaj naj bi pisal o njem — toliko ubitih prijateljev in znancev je, da ne veš, kako bi se lotil take težke, čeprav v tistih dneh čisto navadne stvari.

Nastala je popolna tišina. Lahko je reči to, toda dospeti do popolne tišine ni tako lahko, čeprav je grozil terenec Franc, ki smo ga kar sami po sebi izbrali za komandirja, da bo vsakemu razbil glavo, ki bo glasno črhnil le eno besedo. Stvar je bila resna — umakniti se ni bilo kam, čeprav smo se za nekaj časa razlezli med kamenje in po grmičju. Konec koncev ne moreš dneve dolgo čepeti po takih prirodnih bunkerjih, kajti zmrzniti bi bilo treba tam ali pa umreti od gladu.

Vrnili smo se v bolnišnico in strmeli drug v drugega. Težje ranjeni so škrtali z zobmi kljub morfiju, in že to je motilo popolno tišino. Najbolj jo je motila mlada hrvaška partizanka, v borbah hrabro, a sedaj preveč nežno bitje. Le eno za palec debelo mišico je imela odbito na hrbtu, pa je tudi v teh trenutkih javkala kar naprej. Pozabil sem že, kako ji je bilo ime; recimo, da ji je bilo ime Jelka.

Beseda «lepa» je kar prazna beseda, če bi hotel označiti njen obrazek, ki je baje zadnje čase zmešal glavo nekemu komandirju iz štirinajste. Kljub temu da je grozila nevarnost, da bo zmanjkalo morfija, sem ji dal tisti dan dve injekciji po eno stotinko. Jelka pa je le tožila in tožila. S težkim srcem sem se odločil in ji dal še eno injekcijo. Velikanu bi morala sedaj bolečina zamreti, pa nič — Jelka je glasno jadikovala naprej in naprej. Nam vsem je šlo to strašno na živce. Bolniki in ranjenci so mrmrali, Francu so se začele preteče svetiti oči. «Kaj naj naredimo z njo? Zaradi babjega ječanja naj pade cel kup ljudi,» mi je zašepetal. «Imaš kaj etra, da jo narkotiziramo?» — «Nimam,» sem odgovoril šepetaje, asaj dobro veš, da ga nimam — pa bi se drla v začetku narkoze še bolj glasno.» — Vedel sem, da Jelke rana sama ne more boleti več in da je pri njej vse skupaj brezup in histerija; morda misli, da ji je nekje tam na Babnem polju padel fant in ji je sedaj vseeno, kaj se zgodi. Pa ji ni bilo vseeno. Šel sem k njej, sklonil se nad njen obraz in ji zašepetal: «Čuj, mala, Nemci so blizu, in če ne boš tiho, bom rekel Francu, naj te s kopitom udari po glavi, razumeš?» Seveda ne bi storil tega zares niti Franc, niti kdo. drugi Z nepopisnim srdom me je pogledala, a umolknila je — verjela je. Skripala je z zobmi in pene so ji silile iz ust. Končno je onemogla in zaspala.

Drugi pa nismo zaspali, čeprav je nastala noč. Ležali smo drug ob drugem na smrekovih vejah in se strašno tresli od mraza. Bilo je kakih petnajst pod ničlo. Minevale so ure. Popolna tišina — res, niti škripanja zob ni bilo več slišati. Kljub temu se mi je zdelo, da strmi sto odprtih oči proti nevidnim deskam nad menoj in da prede tisoč in tisoč misli svoje čudne mreže na tem prečudnem kraju.

Od časa do časa se je slišalo zavijanje volkov. To zavijanje me je navdajalo z mirom. Če volkovi tulijo, so Nemci daleč, drugače bi volkovi umolknili. Kljub temu mi je tuga rinila v dušo. Že mesec dni nobene vesti od domačih. Najbrž so že vsi pobiti — oče, mati, Zora, Pavla, France, Silva... In že par tednov nobenih vesti ne z naših bojišč, ne z ruske fronte. Lagal sem ranjencem prejšnje dni, da sem srečal kurirja in izvedel, da se naš položaj boljša. Lagali so tudi Franc, Tine, Francka... Treba je lagati včasih, drugače bi začeli nekateri noreti. Pa tudi če bi vedeli, da je laž, bi hoteli laži verjeti.

Da bi le štirinajsta ne bila razbita — štirinajsta, naša ljubezen, naše upanje, naš Bračič, naš Suhadolc, naš Daki, naš Belač, naša Brina, naša Mira, naš zdravnik Lojzek...

Kleli smo: «Prekleti krvosesi esesovski, če so razbili štirinajsto». — Po vsej Notranjski samo štirinajsta, Nemcev pa na tisoče in tisoče. In vendar ni mogoče, da bi bila štirinajsta razbita, tudi če je Nemcev sto tisoč. Štirinajste ne pobiješ nikoli popolnoma, lahko jih pobiješ pet sto, pet sto novih se bo javilo iz ljudstva.

Veter je raznal oblake. Strmel sem skozi veje smrek na zvezde, ki so sijale visoko, visoko na nebu, tisoč svetlobnih let nad nami in vendar navidez tik ob vejah smrek, vse lepe, vse zlate. «Kako je, zvezde, moje drage?» Zvezde niso odgovorile. Kako naj bi odgovorile ubogemu slovenskemu literatu zdravniku v teh samotnih krajih. Prav nič niso odgovorile, le trepetale so vse nežne tam nad smrekami. Kako naj bi odgovorile ljudem, katerih misel drvi hitreje kot njihova svetloba. Na Velikem brdu sem še verjel v zvezde, ko sem ležal tam med mrliči — sedaj mi pa zvezd ni več mar. Stokrat raje bi dobil v roke «Slovenskega poročevalca» in stopil z njim pred ranjence ter jim ga čital: «Propadla je nemška ofenziva... naši so...».

Tišina, če traja teden dni in več, je strašno čudna stvar — z neskončno bolečino je združena in z neskončnim upanjem. Morda pa se bo čez nekaj dni prirežal zdravnik Lojzek tam med smrekami in vzkliknil veselo: «Kako je kaj, naši paničarji,» in bo Suhadolc krepko zaklel bolj kot vsa Vrhnika skupaj in bo Hace razlagal, da so esesovci bolj strahopetni kot kdor koli, če jim pošteno posvetiš pod plesnive noge. «Čudna stvar,» bo rekel Hace, «Italijanov se niste nikoli bali, Nemcev pa se bojite, pa je Italijan pogumnejši od njih, a on ne mara Mussolinija, razen tistih prismojenih in zapeljanih bedastih bataljonov smrti, ki jih je bilo treba do kraja pobiti. Esesovec pa je bojazljivec, če ne gre dvajset tankov pred njim. Če ni tanka, ni esesovca. Prekleto jim že manjka tankov za rusko fronto, da bi jih preveč trosili proti partizanom. Med noge mu posveti z reflektorjem, pa bo letel.» Tako je govoril na Mašunu, preden so naši pognali v zrak čarobni grad nemškega grofa, ki je do nedavnega vladal nad snežniškimi gozdovi.

Divno je bilo videti, kako je šel v zrak tisti čarobni grad z vsemi svojimi žametnimi in usnjenimi naslanjači, s svojimi preprogami, z bajnim pohištvom, lepimi lovskimi slikami jelenov, srnjakov, medvedov in nerescov — dan za tem je zletel v zrak tiger in nekaj kamionov z vsemi šaržami na njih in nekaj sto esesovcev - divna slika, kakršne slovenski narod še ni videl. Pokazali smo jim, da se lahko en sam milijon bori proti skoraj sto milijonom. Ne more biti premagan narod, če posameznik noče biti premagan. Seveda bo marsikdo izmed nas sedel k smreki in izdihnil, marsikdo bo do blaznosti žejen lizal led z drevesne skorje, marsikdo bo polblazen gledal čarobne privide, prikazni, pravljicam podobne na gozdnih jasah, toda konec koncev se bo zgodilo, da bodo preostali borci prikorakali na sredo Ljubljane in oznaniti svobodo svojemu ljudstvu.

Iz ruševin bo treba zidati hiše vedno više in više, počasi, leta dolgo, toda vedno večja in lepša bodo svetišča ljudstva, svetišča zgodb, novih podob.

(Nadaljevanje)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon št. 93-808. — UPRAVA: ULICA R. MANNA št. 29 — Telefonska številka 8351.
OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18, tel. 27-847. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 40, finančno-pravni 60, osmrtnice 70 lir.
NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din.
Poštni tekoči račun za STO-ZVU: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; za FLRJ: «Primorski dnevnik», uprava: Ljubljana 6-90601-19
Izdaja ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA D. Z O. Z. — TRST. — Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod.